evangélikus
élet

82. évfolyam, 17. szám
2017. április 30.

Ötszázan egységben

Nagy versmondás a Nemzeti Múzeum lépcsőjén

16. oldal

KÖSZI

TŐLED JÓ!

21.

napvető

KREATÍV TÁBOR 2017

7–12. OSZTÁLYOSOKNAK

ANGYALOK ÉS DÉMONOK

JÚLIUS 16–22.

PILISCSABA

WWW.KOSZI.NET

FACEBOOK.COM/KERESZTENYONKENTESEK

Interjú Kari Mäkinen finn érsekkel

Hazánk vendége volt a finn evangélikus érsek. Kari Mäkinen beszélt az érseki tisztségről, legfontosabb feladatairól, az egyház üzenetéről a mai ember számára, az evangélikusok csökkenő számáról és a legendásan kiváló finn oktatási rendszerről. Megtudtuk, hogy az egyház nem végez hitoktatást az iskolákban, oktatói munkája ettől teljesen különálló.

6

A lelkészi hivatás

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektorhelyettese, Korányi András professzor és Pángyánszky Ágnes egyetemi lelkész vall a lelkészi hivatásról. „Azért választottam ezt a hivatást, mert nem én választottam – mondta a rektorhelyettes. – Isten sohasem engedte, hogy más diplomát szerezzek." Pángyánszky Ágnes szavai: „Olyan gyülekezeti közösségekben szolgáltam, amelyek végig megerősítettek a szolgálatban."

13

Dicső múlt – majd településrombolás

A Balaton északi partján található Dörgicse. A település arról nevezetes, hogy három Árpád-kori templomromja és három evangélikus temploma van. Ugyanakkor a helységet ma csak kétszázötvenen lakják. Valamikor virágzó gyülekezeti életet jegyeztek fel, azonban az 1950-es évek diktatúrája az itt élő vallásos embereknek sem kedvezett.

18

A polihisztor orvos

Almási Balogh Pál, a 19. század polihisztora százötven évvel ezelőtt, 1867-ben halt meg. Jelentős események tanúja volt. Kora meghatározó alakjainak egyike, aki többek között Goethével is találkozott. Különös hangsúlyt kap, hogy Széchenyi István és Kossuth Lajos háziorvosa is volt. Jelen írásunk a kormányzó és orvosa levelezéséből válogat.

51

Útkereszteződés

A *kereszt realitásában* című írásomra (*Evangélikus Élet,* 2017. február 5.) reagált Dobó Józsefné, és felhívta a figyelmemet a budapesti Szent Orbán tér és Diana út kereszteződésében álló keresztre. Egyebek mellett ezt írja: „Több mint százéves kőkeresztről van szó. A rajta lévő táblába belelőttek ugyan, és repedezett volt, de hirdette az Igét, az evangéliumot a kommunizmus alatt is. Nem döntötték le. Közeledvén a századik évfordulóhoz, levelet írtam Ráday Mihálynak, hogy jó lenne, ha felújítanák. A jubileumra nem, de egy évvel később megtörtént a restaurálása. A kőtáblát is újra cserélték."

Dobó Józsefné levele nyomán jutottam arra a gondolatra: de jó lenne egy könyvben összegezni, hogy Budapest területén hol találhatók utcai keresztek.

A néprajzkutató Bálint Sándor figyelmeztet bennünket arra, hogy a keresztek – Krisztus halál feletti győzelmének a szimbólumai – a népi vallásosság jeleiként tűntek fel a falvak határában, útkereszteződésekben, ahol mindenféle rossz ember leselkedett a jámbor polgárokra. A kereszt láttán a férfiember megemelte a kalapját, az asszonynép keresztet vetett, és egy rövid imát mormolt.

Magyar földön a legkorábbi ilyen emlék a 13. századból való, Sopron mellett álló Pihenőkereszt. A folklór részeként az emlékállítás a 19. században teljesedett ki, amikor a hétvégeken virágot helyeztek el az út menti feszületnél, a búcsúk alkalmával pedig lefestették. A falukat járó fotóművész, Móser Zoltán szerint elsősorban Palócföldön és Göcsejben, Erdélyben pedig a székelyeknél – például Korondon – állították a legtöbb keresztet, útkereszteződésekben és a falvak határában. Pléhből, kőből és fából készült a legtöbb Krisztus, amelyeket aztán a kommunizmus éveiben a földdel tettek egyenlővé. 1989-től, a rendszerváltozást követően kezdték ismét visszaállítani őket.

A fővárosban aránylag kevés az útszéli kereszt. Megnézem a Szent Orbán tér és a Diana út kereszteződésénél látható feszületet. Valóban nagyon szépen rendbe tették. Csak a virágok hiányoznak a tövéből… Ez olvasható a márványtáblán: „Mert úgy szerette Isten a világot, hogy az ő egyszülött FIÁT adá, hogy ki ő benne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Emelte özv. Báró Gerlitczky [helyesen: Gerliczy] Vinczéné szül. Sztankovánszky Erzsébet 1890-ben." Az özvegy két évvel később, 1892-ben halt meg.

„Idekötődni / a földdel / a csönddel / idekötődni / a zölddel / ide az / esttel / útmenti / kereszttel […] // idekötődni / kővel / karámmal / zsúptetőkkel / ide a / hanttal / sírokkal / ravatallal / idekötődni / dallal / hullással / diadallal // idekötődni / náddal / feltámadással / folyókkal / határral // idekötődni / végleg / eltéphetetlen / örök / véglegesen / akárcsak / az ősök / a voltak // mint arcra / bukott holtak." (Puszta Sándor: *Jelkép és vallomás*)

● Kő András

Láthatóan evangélikus

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

Dr. Wágner Gyula nyugdíjas orvos, nefrológus – Szekszárd. Hálás vagyok, hogy orvos lehetek. Családom neveltetése révén érzelmi típusú ember vagyok, s inkább a lírai oldalát nézem a dolgoknak. Lehetséges, hogy ebből is fakad az emberszeretetem. Ez meghatározza azt is, hogy hogyan viselem gondját a betegnek, valamint hogy miként terelem feléjük a nővéreket. A hit az életben és a hivatásomban is nagy segítséget jelent. Vallom: ha az ember tudja, hogy benne Krisztus él, akkor úgy próbál élni, hogy az a cselekedeteiben is megjelenjen. Bár katolikus templomban kereszteltek, feleségemmel az evangélikus templomba kezdtem járni. A szekszárdi evangélikus közösség presbiternek is választott, e szerint próbálok a gyülekezeten belül tevékenykedni és másoknak segíteni. Rendszeresen részt veszünk az egyházi konferenciákon, hogy szélesebb távlatokba helyezzük egyházi ismereteinket. Azt gondolom, hogy nem az tesz evangélikussá, ha a különbözőségekről vitatkozunk – persze az is fontos, de lényegesebb, hogy bennünk van Krisztus, és ezt közvetítsük.

•

A mai evangélikus arcképcsarnok az interneten a lathatoan.reblog.hu és a facebook.com/lathatoan.evangelikus címen érhető el.

Oratio œcumenica

Szerető Istenünk, Urunk Jézus Krisztus! Köszönjük ezt a napot, a közösséget veled és egymással. Köszönjük, hogy te szólsz, hogy végtelen szeretetedből gondoskodni akarsz rólunk és vezetni minket. Sokszor félünk, s már szólni sem tudunk. Reszketve várjuk, hogy ránk találj, és mint a jó pásztor magadhoz ölelj.

Urunk! Köszönjük, hogy sokan vannak, akik hozzád tartoznak ezen a világon. Imádkozunk minden testvérért, akik téged imádnak, és téged hívnak segítségül a nyomorúság idején. Könyörgünk a fájdalmaktól, háborúktól, a kiszolgáltatottságtól szenvedőkért. Lelked által öleld át őket, és küldj a te szolgáidból hozzájuk segítséget.

Urunk! Olyan sokan vannak közöttünk is, akik lelkileg éheznek és szomjaznak. Szólítsd meg őket, hogy rád találjanak!

Könyörgünk evangélikus egyházunkért, terheket hordozó szolgálóiért. Őrizz meg minket attól, hogy olyan útra menjünk, amelyre te nem küldtél; őrizz meg minket attól, hogy olyan terhet vegyünk magunkra, amelyet te nem adtál. Amint a bárányok is hallgatnak a pásztoruk hangjára, adj nekünk is lelki hallást és engedelmes szívet, hogy figyeljünk rád, és kövessünk téged. Ámen.

Méltósággal viselt, súlyos betegség után…

Március 18-án családja, lelkésztársai és sok híve kísérte utolsó útjára Rác Miklós tisztelendő urat, nádasdi gyülekezetünk nyugalmazott lelkészét.

Gyászjelentések gyakran kezdődnek a címben szereplő szavakkal, az ő esetében azonban ez valóban így is volt. Nyolc hónappal ezelőtt egy rutinvizsgálat során derült ki gyógyíthatatlan betegsége, ezt követően közölték vele a súlyos prognózist: néhány hónapja van hátra…

Tisztelendő úr rezzenéstelen arccal, panasz és zokszó nélkül vette tudomásul a megváltoztathatatlant. Nyugdíjasként ugyanúgy tevékenykedett tovább. Gyakran vállalt helyettesítéseket a környező gyülekezetekben. Mindig örömmel és felkészülten érkezett. Lelkészi munkája fontos, talán a legfontosabb részének tekintette Isten igéjének hirdetését.

Otthonában állandóan tevékenykedett. Mindenhez értett. Volt egy Isten adta tehetsége: a kézügyesség. A kőművesmunkától kezdve az asztalos- és ácsmunkán keresztül a kerti öntözőrendszer kiépítéséig mindent saját kezűleg megcsinált. Szorgalma, kreativitása és művészi képessége a fafaragásban teljesedett ki. Kevés gyülekezet büszkélkedhet azzal, hogy templomuk oltárát saját lelkészük készítette. Ez az oltár még évtizedekig fogja hirdetni alkotója nevét, s most már nem lehet soha úgy belépni templomunkba, hogy ne emlékezzünk rá. Gyülekezetünk nevében búcsúzom tőle azzal az igével, amely – azt hiszem – hitvallása is volt, s amelyet az oltárra is felvésett: *„Elég neked az én kegyelmem…”* (2Kor 12,9) Nyugodjék békében!

DR. NÉMETH JENŐ *presbiter, nyugalmazott háziorvos (Nádasd)*

Húsvét ünnepe után 2. vasárnap (Misericordia Domini) – Jn 10,11–16

Ahogy csak a jó pásztor ismer

Jézus története. Jézus Krisztus történetét sokan ismerjük. Az evangéliumok történetei beleivódtak európai kultúránkba, így lépten-nyomon találkozhatunk velük akár a középkor óta a Biblia pauperum – „szegények Bibliája” – képein, akár szépirodalmi, képzőművészeti alkotásokon keresztül. Szinte mindennapjainkba is beszűrődtek, ahogy beszélünk, gondolkodunk, és észre sem vesszük. Azt is mondhatnánk: ismerjük őt. Azonban érezzük, tudjuk, látjuk keresztyénként, hogy ez az ismeret közel sem a feltámadott Úrnak az ismerete. Tudni róla, érteni vélni gondolatait egészen más, mint hinni, bízni benne.

A feltámadott Úr ismerete. Jézus Krisztus feltámadása után a tanítványai találkoztak vele, és ha nem is könnyen, de a Szentlélek megerősítő tüzével megismerték a halált legyőző Urat, azt a Jézust, akit ők addig csak rabbiként és a zsidók várva várt messiásaként ismertek. A halál fölötti győzelem, a feltámadás azonban új távlatot nyitott számukra is. Így már úgy tettek bizonyságot róla, hogy tudták, jelen van, velük van „a világ végezetéig”. Ez a megerősödött hit vezette az apostolokat is egyre messzebb tájakra, hogy mindenhol hangozzék az evangélium.

Jézus egészen rendkívüli módon beszél az emberről. Nem egyszerűen a törvény előtt álló ember tetteit nézi mintegy külső szemlélőként mérlegre téve, hanem valami érthetetlen nyitottság és szeretet az, ahogyan beszél emberekkel – bűnösökkel, asszonyokkal, idősekkel vagy éppen gyermekekkel. Szavaiból, ahogyan beszél az Atyáról is népének, kitűnik, hogy Isten mennyire szereti az embert, és hogy megváltani akarja elesett és Isten nélküli állapotából. Így gyógyítja meg a betegeket, így ül azok mellé, akiket lenéztek és elítéltek mások, eszik velük együtt egy asztalnál. Valaki mást lát bennük, mint akit a többi ember. Ez az ismeret más, mint a mi emberismeretünk.

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

A pásztor ismerete. Jézus úgy ismeri, annak ismeri az embert, akinek az Atya látja, akinek az Atya szereti. Ezért kész arra, hogy ő maga is magát adja értük-értünk. A jó pásztor képén keresztül érzékelteti övéinek, hogy másként viszonyul népéhez, mint ahogyan a nép vezetői viszonyulnak. Míg azokat politikai és egyéni érdekek vezérlik, addig ő kész arra, hogy a legvégsőkig elmenjen övéiért.

A pásztornak sajátjai a juhok. A béres csak pénzért dolgozik, érdekei, motivációi egészen mások, mint a gazdáé. Míg a pásztor név szerint ismeri övéit, és tudja, ha valamelyik báránynak baja van, vagy hiányzik, addig a béres önmaga körül forog, és megmarad ebben a körben akkor is, ha veszedelem közeleg a nyáj felé.

Krisztus nyája. A feltámadott Úr ismerete – ahogyan ismer bennünket – több, mint hogy tud rólunk. Egészen bele akar lépni életünkbe, egészen része akar lenni mindannak, amit mi gondolunk, érzünk, teszünk. Ebben a rendkívüli viszonyban számára többek vagyunk, mint akit csak kívülről ismerhet meg egy ember. Egészen olyanná lehet a vele való viszonyunk, mint ahogyan csak férj és feleség ismeri meg egymást hosszú-hosszú évtizedek alatt. A megnyílt szív és lélek kapcsolata és ismerete az, amit ő munkál bennünk – és közöttünk. Így leszünk lassan nemcsak Krisztusban hívő emberek csoportja, hanem közösség, akik ugyanahhoz a nyájhoz tartozunk.

Más akol. A feltámadott Úr sejtelmes megjegyzése már arra is utal, hogy ő az egész univerzum Ura. Nem tudjuk, pontosan mire-kire utal, de hisszük, hogy bárki légyen is saját közösségünkön kívül ebben a világegyetemben, de akár e Földön is, ő azoknak is Ura. Az Isten által teremtett világot Krisztus szereti akkor is, ha mi azt még nem ismerjük, vagy nem tudjuk felfogni. Így lesz számunkra valóságosan is a világ Ura Krisztus. Más juhok, más akol, de azok is övéi, mint ahogyan mi. Ezért nem lehet az ember énközpontú, csakis Isten-központú, mert így lesz nyitott mindarra, ami és aki Isten világához tartozik.

● Aradi András

Imádkozzunk! *Úr Jézus Krisztus! Hisszük: te feltámadtál, és mindennél jobban ismersz és szeretsz bennünket. Kérünk, mutasd meg nekünk ezt a mindent meghaladó ismeretet, hogy így tudjunk egy közösségben egymásra is nézni. Áldd meg gyülekezeteinket, ahol megéljük a mindennapokban hitünket, és add, hogy azzal a megbocsátással forduljunk testvéreink felé is, ahogyan te megbocsátasz, és szeretsz bennünket. Légy jelen életünkben, hogy téged áldjunk és magasztaljunk. Ámen.*

természetesen EVANGÉLIKUS

hit- és erkölcstan

hitoktatas.evangelikus.hu

Evangélikus Egyház

Gyere át a hídon!

Nem „elszigetel”, hanem összehoz, s nem a Sziget Fesztivál „ellenszigete”, hanem ökumenikus nyitottságú és tartalmas programok egész sorát nyújtó családi nap a Keresztény Sziget elnevezésű rendezvény, amelyet – immár harmadszor – idén május 27-én, a gyermeknap előtti szombaton tartanak a Margitszigeten. A családi-közösségi napot beharangozó sajtóbeszélgetésre április 10-én délután várták a média képviselőit a szervezésben együttműködő szervezetek egy budapesti kávézóban.

A jó hangulatú találkozáson, azon túl, hogy megismerhettük a főszervező, az ÉrMe Hálózat, a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége és a többi társszervezet képviselőit, sok fontos információval lettünk gazdagabbak.

A rendezvény a keresztény vállalkozókat és üzletembereket tömörítő ÉrMe Hálózat családi napjából „nőtt ki”, s idén is május utolsó szombatján kerítenek rá sort. Tóth Józseftől, a hálózat elnökétől megtudtuk, hogy míg 2015-ben néhány százan látogattak ki, 2016-ban már jóval ezer fölött volt a résztvevők száma, s idén is jelentős növekedésre számítanak a szervezők. Teljes joggal, hiszen igényes és értéket hordozó programok várják az ország minden pontjáról érkezőket. Az összefogást, a nyitottságot és a tettrekészséget az idei szlogen is hangsúlyozza: „Gyere át a hídon!”

A Keresztény Sziget névvel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy nem kirekesztő, elszigetelő ez a sziget: minden felekezet tagjait várják. Erre az ökumenikus nyitottságra a védnökök – Erdő Péter bíboros, esztergom–budapesti érsek és Steinbach József református püspök, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának elnöke – személye is garancia. A reformáció kezdetének ötszázadik jubileumát ünneplő emlékévben kiemelt téma lesz az ökumené, a megújulás és az értékmegőrzés, valamint két másik, a fiatal generációt érintő-érdeklő téma, a család és a (szociális) média.

Evangélikus részről feltétlenül ki kell emelnünk D. Szebik Imre nyugalmazott püspök részvételét, aki az egyház és a kereszténység távlataival foglalkozó pódiumbeszélgetés egyik felkért előadója lesz.

Újságírói kérdésre – a nem keresztény érdeklődőkkel, családokkal vajon mi a helyzet? – a szervezők azt is elmondták: ahogyan korábban, úgy idén is bárkit, aki a Margitszigeten járva kedvet kap a belépéshez, szívesen látnak. Ez a nap nem evangelizációs céllal szerveződik, a nem hívők előtt is nyitva áll a sziget kapuja.

A kínálat színes és gazdag, annál is inkább, mert ahogyan a korábbi két évben, idén is a kisebb-nagyobb gyermekekkel érkező családokra számítanak. A zárt terület a Margitsziget Árpád híd felőli részén azért különösen is alkalmas helyszín, mert nem kell attól félni, hogy a gyerekek eltűnnek szem elől, biztonságban lesz minden jelenlévő. Még rossz idő sem akadályozhatja a programot, de mint Fidrich Judit, a rendezvény igazgatója a beszélgetés végén megjegyezte, erre a lehetőségre még csak ne is gondoljunk… Annál inkább bízzunk a jó időben, mert a hajózás is része lehet a felejthetetlen napnak. A kicsik számára lesznek játékos és sportprogramok, ugrálóvár, arcfestés, váltófutás, gyermekkoncert, minibringóhintó; a nagyobbak és a felnőttek előadásokat hallgathatnak, beszélgethetnek, szellemi izgalmakban tehát nem lesz hiány.

A fiatal felnőtteket a párkapcsolat, család, jövő témájával kívánják megszólítani. Figyelmet érdemel a Pető-intézet sportegyesületének jelenléte: segítségükkel mozgássérült és egészséges fiatalok sportolhatnak együtt. De aki enni, inni, finomságokat kóstolni szeretne, netán a hagyományőrző (retró) rendőrjárműveket tekintené meg közelebbről, vagy a pálos szerzetesek keresztény motorosklubjának tagjaival találkozna – az is jó helyen lesz a szigeten.

A fiatalok és a felnőttek számára a szervezők szombat esti koncertajánlata a közismert és közkedvelt Holdviola együttes fellépése.

FOTÓ: TÓTH SIMON FERENC

Végezetül egy fontos tudnivaló: a rendezvény minden programja ingyenes, de előzetesen regisztrálni kell, ezt a *kereszteny-sziget.hu* oldalon lehet megtenni, illetve ott, a helyszínen is elvégezhető majd. A honlapot azért is érdemes meglátogatni, mert folyamatosan töltődik, egyre több tartalommal segítve az eligazodást, programtáblázattal és a szervezésben együttműködő egyesületek, valamint a nap közreműködőinek bemutatásával.

• S.-K. D.

Varázseszközeik nincsenek

Interjú Kari Mäkinen finn evangélikus érsekkel

Hivatalos látogatáson járt hazánkban április 6–9. között Kari Mäkinen, a Finn Evangélikus Egyház érseke. A budapesti finn nagykövetségen tartott pénteki előadása után kérdeztük az egyház üzenetéről, mai feladatairól.

– Hat évvel ezelőtt választották érsekké. A magyar evangélikus egyházban ez a tisztség, ez a cím nem létezik. Magyarázza el nekünk, kérem, mi a feladata, mit takar ez a tisztség.

– A gyakorlatban szinte ugyanazt a feladatot jelenti, mint a Magyarországi Evangélikus Egyházban az elnök-püspöki tisztség. Finnországban tíz püspök van és kilenc egyházkerület. Az egyik egyházkerületben, amelyik egyúttal az érsekség is, két püspök szolgál. Az érsek egyenrangú a püspökkel. Ebben az egyházkerületben nekem is megvannak a gyülekezeteim, éppúgy, mint a többi püspöknek a saját kerületében. De az egész egyházat tekintve több feladatom van, mint a püspöktársaimnak. A püspöki ülések elnökeként tevékenykedem, a zsinat elnöke is én vagyok, tehát az egyház egészét tekintve az érseknek több feladat jut. Úgy szoktuk kifejezni az érsek szerepét, hogy *primus inter pares,* azaz első az egyenlők között. Úgy is megfogalmazhatjuk, hogy minden püspök szuverén a saját egyházkerületében, és az érsek nem szólhat bele abba, mit csinál a másik püspök. Nem vagyok tehát a többi püspök főnöke, de én fogom össze őket.

– Mit kedvel a leginkább a feladatai közül?

– Elég sok van, amit kedvelek, többek között ezt, amit mi most csinálunk. Ebben a feladatkörben sok emberrel találkozom, sok kapcsolatot építek ki az országon belül is, és nemzetközi szinten is. Ez igen érdekes, hiszen egyrészt nagyon sok mindent megtapasztalok, másrészt alapanyagot szolgáltat ahhoz, hogy végiggondoljam, hol tartunk most, és milyen irányba kell tartanunk egyházként.

– Mi gondol, mi az egyház üzenete a ma embere számára?

– Az egyház alapüzenete ugyanaz, mint mindig is volt: az, hogy Isten nem hagyta magára az embert, hanem emberré vált, és itt volt közöttünk. A kereszténység alapvető mondanivalója az a ma embere számára is, hogy nem vagy egyedül, nem hagytak magadra, gondot viselnek rólad. Ezt a mondanivalót kell továbbadnunk mások számára, ezt kell sugároznunk, és ha erre más lehetőség, eszköz nem adódik, akkor kell a szavakhoz folyamodnunk. Más szavakkal kifejezve az egyház a mondanivalóját a ma emberei számára elsősorban nem a szavakon keresztül közvetíti, hanem úgy, hogy melléjük áll, segít nekik, velük van. Sokszor szimbolikus cselekedeteken keresztül.

– A reformáció nagy társadalmi változásokat hozott korának társadalmában. Mi most, ötszáz évvel később, a jubileumi emlékezések során, a reformáció üzenetét a mában elmondva milyen társadalmi változásokat indíthatunk el?

– Természetesen maga az ünnepi év nem hoz változásokat, de hogy ebben az évben egyes témákra ráirányítjuk a figyelmet, az bizonyos folyamatokat elindíthat. A Lutheránus Világszövetség jól fogalmazza meg erre az évre az üzenetét: a megváltás nem árucikk, az ember nem árucikk, a teremtett világ nem árucikk. Ha a mai helyzetre gondolunk, a bizonytalanságra, reménytelenségre, kilátástalanságra, akkor a kereszténység legfontosabb üzenete az lehet, amit Krisztus is gyakran ismételt: *„Ne féljetek!”*

– Nálunk a világi médiában leginkább akkor téma a Finn Evangélikus Egyház, ha valamilyen intézkedés, döntés nyomán arról lehet hírt adni, hogy

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Balról: Béres Tamás, Kari Mäkinen, Petri Tuomi-Nikula finn nagykövet, Prőhle Gergely és Fabiny Tamás

többen kiléptek az egyházból. Miként látja: vissza tudják szerezni azoknak a híveknek a bizalmát, akik hirtelen felindulásból a kilépés mellett döntenek? Mennyire érzi a finn evangélikusságot elég erősnek ahhoz, hogy a kor kihívásai között is meg tudja tartani a híveit?

– A média általában arra irányítja a figyelmet, ahol valamilyen ellentétet, drámát, szembenállást lehet felfedezni. Ha a múltba tekintve figyeljük a változásokat és az egyháztagok folyamatosan csökkenő létszámát a Finn Evangélikus Egyházban, akkor elmondhatjuk, hogy semmiféle dráma nem történik nálunk. Ez egy természetes változás, amelynek vannak kiugró csúcsai, amelyekre a média a figyelmet ráirányítja. Ha tágabb kontextusban figyeljük a Finn Evangélikus Egyházban bekövetkezett fejlődést, olyan országokhoz viszonyítva, amelyek hasonló társadalmi, gazdasági körülmények között élnek – itt elsősorban az északi országokra gondolok –, ha összehasonlítjuk, hogy ki hol tart, akkor mindannyiszor meg kell állapítanunk: ugyanaz a fejlődési irány figyelhető meg az északi országokban. De ha más, tőlünk távolabb eső országokhoz, Angliához vagy Németországhoz hasonlítjuk magunkat, akkor rögtön más kérdés vetődik fel. Akkor azt kell kérdeznünk: mi az oka annak, hogy ilyen sokan tartoznak az egyházhoz? Az állampolgárok hetven százaléka végső soron sok. A nyilvánosság előtt folyó viták ahhoz is vezettek, hogy az egyházhoz való tartozás egyre tudatosabb: nem olyan magától értetődő dolog, mint a korábbi generációk számára volt, hanem minden egyes ember számára tudatos döntés kérdése. Ezt a tudatosságot kell erősítenünk, de nincsenek varázseszközeink arra, hogy meg tudjuk tartani az egyháztagokat. Tudomásul kell venni a történelmi-társadalmi fejlődés irányát, és a munkánkat egyre magasabb színvonalon kell végezni azért, hogy a tudatos, egyházhoz közeli hívek megmaradjanak a tudatos döntésük mellett.

– Mindig fontos téma Magyarországon a finnekkel kapcsolatban a legendásan kiváló oktatási rendszerük. Mint tudjuk, állami iskoláik vannak, egyházi oktatás jelenleg nincsen. Hogyan illeszkedik be a rendszerbe a hittan oktatása? Kérdezem ezt azért is, mert Magyarországon épp az utóbbi években nyílt lehetőség arra, hogy minden iskolában etika-, illetve hit- és erkölcstanoktatás induljon.

– Igen, nálunk nincsenek egyházi iskolák, és a hitoktatás sem az egyház feladata, erről az iskolák gondoskodnak. Az alapelv az, hogy a hitoktatás mindig a diák saját hitének és vallásának megfelelő oktatást kell, hogy jelentse. Az evangélikus szülők gyermekeinek az iskolákban evangélikus, míg az ortodox szülők gyerekeinek ortodox hitoktatást kell biztosítani. Felvetődött természetesen az a kérdés is, hogy a vallásilag egyre sokszínűbb országban szükséges lenne általános vallási oktatást indítani. Úgy gondolom, ez a jövő kérdése. Legkorábban a felső tagozaton vagy a gimnáziumban kerülhetne sor erre. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermeknek elég információja, tudása legyen a saját hátteréről, gyökereiről. De hangsúlyozom, az egyház nem végez hitoktatást az iskolákban, az egyház oktatói munkája ettől teljesen különálló.

– A Finn Evangélikus Egyházban és általában a skandináv országokban manapság sokat foglalkoznak az azonos neműek házasságának kérdésével. Ezenkívül mely témák fontosak jelenleg önöknél?

– A jelen helyzetben az azonos neműek házassága valóban központi kérdés, amely nagyon foglalkoztatja az egyházi közvéleményt, de emellett fontos a migránsok, menekültek kérdése is, illetve azoknak az ügye, akik mindenféle papír, dokumentum nélkül maradnak nálunk az országban. A gyülekezeteink aktív szerepet játszanak két téren is: egyrészt azok körében, akik még nem kapták meg a menekültstátuszt, és befogadóállomásokon, eléggé kilátástalan helyzetben vannak. Közöttük az egyházhoz kötődő emberek igen fontos és áldásos munkát végeznek. Másrészt azok körében is jelen vagyunk, akik már megkapták a menekültstátuszt, és szeretnének beilleszkedni, integrálódni a társadalomba.

• Horváth-Bolla Zsuzsanna

Húsvét után

A feltámadt Krisztus kísérje lépteinket!

Régóta foglalkoztat a gondolat: mi történik az ünnep után? Húsvét előtt a böjti hetek szépen felépített liturgikus íve vezet el bennünket az ünnephez; a nagyhét passióolvasásával, a tartalmas gyülekezeti alkalmakkal készítgettük fel a lelkünket. Aztán elérkezik a csúcspont, felzúg az orgona, átmelegít az ünnepi igehirdetés, megérint az ének, a közösség… fölemeljük a szívünket, vesszük a szentséget, imádkozunk, majd ünnepi lélekkel kivonulunk a templomból. Aztán hazamegyünk. Otthon még őrizgetjük a látottakat-hallottakat, a találkozások pillanatait, a rég nem látott arcokat. Tekinteteket, illatokat, dallamokat, ízeket, fényeket, a szeretetvendégség családiasságát. Talán fellapozunk még egy bibliai szakaszt, elolvasunk egy verset, amely fontossá vált, mert idézte lelkészünk a prédikációban – aztán… aztán lassan betolakszik gondolataink közé a másnap.

Emlékezem, hogy tegnap örültem
S körülöttem tegnapok, holtak.
Csak a mát nem látom sehol sem.
Mi lesz holnap?

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

Ady Endre töpreng így az egész emberi életre, sorsra vonatkoztatva is *(Mi lesz holnap?)*.

Húsvét után visszatérünk „a dolgos hétköznapokhoz", „a rendes kerékvágásba". Valahogy nem csengenek jól ezek a szavak… Szakadékot sejtetnek a „nagy" napok és a kis szürkék között.

A pszichológiában ismert jelenség az úgynevezett „ünnepek utáni depresszió". A *selfgrowth.com* portál szerint az emberek huszonöt százaléka szenved ennek enyhébb vagy súlyosabb, egy-két napig gyötrő vagy hetekig kitartó változatától. Az ünnepek kínálta pihenés, leállás, a szeretteinkkel együtt töltött kellemes napok után sokan lehangoltnak, erőtlennek, kedvetlennek érzik magukat. A szakemberek szerint főként az első munkanapok hajlamosítanak a depresszióra.

Ki ne élt volna már át hasonlót? A „pár pillanat alatt elmúló" ünnepek után – amelyek esetleg nem is sikerültek olyan fényesre, díszesre, mint amilyenre felfokozott várakozásunk előzőleg színezte – rémület lesz rajtunk úrrá: „És most mi lesz?" Most mit várjak, mire készüljek, mi ad célt, tartalmat a napok végeláthatatlan sorának? A kétségtelenül szép, szükséges, hangulatteremtő dekorációk, amelyekkel otthonunkat, kertünket feldíszítettük, az ünnepnapok elmúltával már csak a mulandóságra emlékeztetnek… A „semminek nincs értelme" hangulat is tipikus ilyenkor, mondják a szakemberek.

Mi lehet az üresség ellenszere, a maradandó erőforrás? A húsvét utáni napjaink nekünk, Krisztus mai követőinek vajon milyenek? Lelkesedésünk meddig tart, mekkora térben sugárzik?

Felütök egy albumot, hogy visszarepítsen a Szentföld tájaira, ahol persze eddig is – az evangélisták jóvoltából – csak gondolatban jártam. Érdekességre bukkanok. Jeruzsálemben, a sziklasír helyén – ahol a hagyomány szerint Krisztus teste nyugodott nagypéntektől, a keresztről való levétel órájától a húsvét hajnali dicsőséges feltámadásig – a keresztény hívek templomot építettek. Ez a Szent Sír-templom. Bent, a templom közepén van egy kis, kápolnaszerű építmény, egy alacsony ajtóval. Szándékosan építették ilyen alacsonyra a mesteremberek. Ezen az ajtón ugyanis csak lehajtott fővel lehet belépni. Mögötte látható az említett sír.

A keresztény egyházak rendszeresen fáklyás körmenetet tartanak a bazilikában, s amikor a sírhoz ér a menet, a következőket énekli a kórus: „Ebből a sírból támadt fel Üdvözítőnk, itt mondotta az angyal az asszonyoknak: Ne féljetek! A názáreti Jézust keresitek? Nincs itt, mert feltámadt! Halleluja!"

Az evangéliumok szerint a feltámadáskor a Jézust szeretők megajándékozottak lettek. Olyan váratlanul, olyan megdöbbentő módon, hogy abba beleremegett az ég és a föld. És olyan mérhetetlenül gazdagon, ahogyan a szív nem remélhette. Hiszen azt látták, hogy akit kerestek: nincsen ott! Nem lopták el. Nem vitték el. Feltámadt. Él. Győzött a halálon, és győzelme nekünk is az életet jelenti.

Ez a győzelem persze nem magától értetődő a halandó ember számára. Úgy vagyunk vele, mint a jeruzsálemi sziklasírhoz zarándokoló sok millió turista, amikor belép a kicsike ajtón: lehajtjuk a fejünket – a megrendült tisztelettől. Nem érdemeltük meg a megváltást, a tékozló fiút magához ölelő atyai kart. Jelképesen, fizikai valónkban is ezt fejezzük ki, amikor megállunk egy sírnál a temetőben, és nem tudunk felnézni, csak lefelé tekintünk. A halállal szemben mi csak vesztesek lehetünk. És a golgotai kereszt elé is csak megrendülten, lehajtott fejjel állhatunk oda: helyettünk történt, értünk halt meg Jézus, a mi bűneinket vitte a Golgotára. Nem érdemeltük meg ezt az ajándékot, de íme, Isten megcselekedte. Sem pénzzel, sem erénnyel, sem érdemmel, sem fogadkozással meg nem szerezhetjük, de a miénk lehet – ingyen, kegyelemből.

Nincs okunk büszkén körbenézni, emelt fővel járni, ha bűneinkre nézünk. Csak vesztesek lehetünk egymagunkban. Az innenső oldalról csak sötétség vesz körül – a fény csak Istentől áradhat ránk. A követ – az életünket le- és bezáró, a halálban foglyul ejtő követ – el nem hengeríthetjük. Ezt csak Isten teheti meg, aki Krisztusért nem hagy a bűn és a halál fogságában.

Elhengeríttetett a kő azon a hajnalon. Nem azért, hogy Jézus ki tudjon jönni, hanem az asszonyokért, a tanítványokért – értünk –, hogy lássák: feltámadt. Látniuk kellett a helyet, azt, hogy a sír üres. Csak a szemüknek hittek. Az ember ilyen. És Isten tudja ezt, mégis ekként szeret, és Lelke hitet támaszt a csak szemüknek hinni tudó, tapintani akaró tanítványokban is.

Húsvét örömhíre, a Feltámadott győzelme a halálon nem egy remek filmforgatókönyv, nem emberi elme szülte szép történet, hanem valóság. Élet, amely életet teremt. Az Úr ma is, amikor közel jön, félelmet oszlat el, fényt hoz a halál és gyász sötétjében, életet, bűnbocsánatot ad.

„*Ne féljetek*" – szólt pár nappal ezelőtt a húsvét evangéliuma. Aki a sírban feküdt: ő már nincs itt. Győzelmét nem magának vívta ki. Amint a hit sem azért adatik, hogy elzárva, egyedül merengjünk megváltott életünk csodáján. Már azon a hajnalon feladattal bízattak meg a feltámadás tanúi: „*Menjetek el, mondjátok meg…*" Menjetek gyorsan, és szóljatok mindenkinek:

Szeret minket – mondják a szerelmesek.
Újra látunk mindent – mondják a vakok.
Ő a mi kenyerünk – mondják az éhezők.
Ő a mi utunk – mondják az útkeresők.
Új nyelvre tanít minket – mondják a némák.
Ő talált ránk – mondják az elveszettek.
Velünk együtt szenved – mondják az üldözöttek.
Tudtunkra adja, hogy semmit se tudunk – mondják a bölcsek.
Életet ajándékoz nekünk – mondják a haldoklók.
Olyan, mint egy közülünk, és mi hozzá tartozunk – mondják a szegények.

(Heinrich Engel: *Jézus*)

Krisztus el fog jönni ismét, hogy beteljesedjék az *egyetlen* olyan isteni ígéret, amely még nem valósult meg. Jézus él, itt van közöttünk, és elveszi a félelmünket, megvigasztalja a szívünket a gyászban, megerősít a gyengeségben, a betegségben, együtt örül velünk az örömünkben, és meghallgat minket, ha némán fohászkodunk vagy hangosan kiáltunk hozzá. Krisztus ugyanakkor előttünk jár, hogy ne legyen soha a félelem, a gyűlölet, a szorongás, a kétség, a reménytelenség, a halál foglya az, aki benne hisz. Hogy a holnapnak örömmel, lendülettel vágjunk neki. Ne ünnepek utáni depresszióval!

Jönnek a húsvét utáni hétköznapok. Némelyek kiüresednek. Mások közönybe burkolóznak. Vannak, akik kérdőn néznek ránk: hát ti, ti örültök-e? Miben bíztok? Mi tudunk-e életünkkel válaszolni nekik? Ahogy ünnepeinknek, úgy hétköznapjainknak is van Ura, akire nézve értelemmel telik meg az életünk, van célunk, vannak társaink, akikkel az úton együtt mehetünk. Soha nincs késő rálépni erre az útra, sőt ha megbotlunk, elesünk, akkor is szabad és lehetséges is felállni és menni tovább.

A feltámadt Krisztus kísérje lépteinket!

● Stifner-Kőháti Dorottya

„Odadőlsz az utcapadra”

Fabiny Tamás *püspök*
Északi Evangélikus Egyházkerület

Karácsonykor gyakran beszélünk a hajléktalan Jézusról. Mária és József nem talált szállást Betlehemben, ezért megszületett gyermeküket istállóba fektették. Ő ettől kezdve már tudta, mit jelent a hajléktalanság. Átélte, hogy *„a rókáknak van barlangjuk, és az égi madaraknak van fészkük, de az Emberfiának nincs hova fejét lehajtania”.* (Mt 8,20)

Jézus húsvétkor legyőzte a halált. Ő a bezárt ajtókon is keresztül tudott hatolni. Nem engedte, hogy a peremre szorítsák: *„…megállt középen, és így szólt hozzájuk: »Békesség néktek!«”* (Jn 20,19) Tamás éppen nem volt ott a feltámadott Krisztus megjelenésekor, ezért ezt mondta: *„Ha nem látom a kezén a szegek helyét, és nem érintem meg ujjammal a szegek helyét, és nem teszem a kezemet az oldalára, nem hiszem.”* (Jn 20,25) Nyolc nap múlva aztán Jézus így szólt a kételke-

FOTÓ: SHIFTINGFOCUSBLOG.COM

dő tanítványhoz: *„Nyújtsd ide az ujjadat…”* (Jn 20,27) Az evangélista nem ír arról, hogy Tamás élt volna a sebek megérintésének lehetőségével: a tapasztalati valósághoz foggal-körömmel ragaszkodó tanítványt lefegyverezte Jézus békességet hirdető szava. Leborult előtte, és így felelt: *„Én Uram és én Istenem!”* (Jn 20,28)

Az elbeszélésből egyértelműen kiderül, hogy a meghalt és a feltámadott Jézus azonos! Ő testben támadt fel. Talán ezért is evett meg a tanítványok szeme láttára egy sült halat.

Nemcsak a földi Jézusnak, hanem a feltámadott Krisztusnak is vannak sebei. Nemcsak a názáreti Jézus hontalan, hanem a kozmikus Krisztus is.

Ezt a Jézus Krisztust ábrázolja egy kanadai szobrászművész, Timothy P. Schmalz megrendítő alkotása. A padon fekvő alak lehetne egy névtelen hajléktalan. Ám alkalmi takarója alól kikandikálnak a lábai, amelyeken ott vannak a sebek. Arcát nem látjuk, de sebeit igen.

A szobrot a Sant'Egidio (Szent Egyed) közösség szervezésében eredetileg Rómában állították ki, de több másolata is készült. Egy ilyen, padon fekvő Krisztust helyeztek el Budapest VIII. kerületében, a Horváth Mihály téren. Az előtt a római katolikus templom előtt, ahol gyakran befogadnak és megvendégelnek hajléktalanokat és menekülteket. Szerencsére itt nyoma sincs a fekvést lehetetlenné tevő két vaskorlátnak, amely pedig ott éktelenkedik a környék számos padján. Tervek szerint az ország több pontjára elviszik az alkotást.

Nagycsütörtökön Erdő Péter bíboros áldotta meg a szobrot. Lackfi János költő pedig az erre az alkalomra írt megrázó versét *(A hajlékkészítés zsoltára)* olvasta fel a helyszínen. A mű elején a költő ironikusan szól arról, mennyire infantilizálni akarjuk Jézust, ráadásul be kívánjuk őt zárni a templom magányába:

Uram, mi, a te híveid,
roppant rendes gyerekek vagyunk ám,
lehozunk téged az égből,
bebugyolálunk öblítőillatú ruhácskákba,
megédesítjük a papit is, amivel megetetünk,
nehogy elcsapd a kis haskódat,
csinálunk neked babaházat,
elnevezzük templomnak,
ott majd minden habos márvány lesz
meg csipi-csupa aranyozás […].

A vers folytatása szerint Jézus nem engedi, hogy őt a magunk játékszerévé tegyük, hanem kilép a templomból, és a világ szenvedőivel vállal közösséget. Az álszent egyház persze ezt nem nézi jó szemmel, ezért így korholja őt:

…te fogod magad, és összevissza csavarogsz
a világban, nem maradsz meg a jó kis
kereteid között, én ezt nem is értem, Uram,
hát mindent megadtunk neked, öntettünk
harangot, hogy az órát se kelljen nézned,
építtettünk orgonát, hadd búgjon érzelmesen
a füledbe, erre te meg szabadon
kószálsz olyan utcákon, ahol még
az átlagembernek is veszélyes egyedül
járnia, nemhogy neked, akit eddig
pátyolgattunk, mindent alád tettünk,
s tessék, így hálálod meg nekünk.
Szóba elegyedsz a pénzváltókkal,
az illegálisokkal, a vágott arcúakkal,
és összevissza ölelgeted őket, még félreértik […].
És odadőlsz az utcapadra,
a koszba, a hajléktalan mellé,
és eszünkbe juttatod, hogy nálunk
pince-padlás teli van cuccokkal,
ő meg két szatyorban hordja az életét,
hogy mi tonnaszámra gyártjuk a szemetet,
és idegesek vagyunk, ha nem szállítják
el azonnal a szép kis házunk elől,
ő meg a mi szemetünkből él…

Nem folytatom. Örülnék, ha minél többen elolvasnák ezt az interneten hozzáférhető verset. Halkan megemlíthetjük: annak a költőnek a műve, aki a Luther Márton életéről szóló rajzfilm szövegét írta. Köszönet mindkettőért.

Hamarosan egy evangélikus templom előtt is el szeretnénk helyezni a hajléktalan Krisztus szobrát. Nem kiállítási tárgyként, hanem nyugtalanító jelként.

A meglepetések Jézusa húsvét után megjelent tanítványainak. Megjelenhet nekünk is, de nem úgy, ahogyan mi elképzeltük. •

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ

Anyák napi elmélkedő

Az ember, amikor kicsi, egy darabig meg van győződve arról, hogy a szülei mindenhatók. Apa a legerősebb, anya mindent meg tud oldani, ők, a nagyok – jöhet akármi – a helyzet magaslatán lesznek. Ez az állapot persze nem tart sokáig. Azt a bájos, olvadós szót: „anya", a tömény ámulat helyett hamarosan egész más hangsúllyal kezdik kiejteni a csemeték. „Anya?" (kétkedő hanglejtéssel): vagyis miért zavarsz? „Anya…" (lemondó sóhajjal): ez most komoly? „Anyaaa…" (fájdalmasan, hitetlenkedve): nincs mit tenni, ilyen anyám van, és kész.

De ebben a korban még megvan a hitünk saját magunkban. Igen. *Ők* nem értik, de *én* sejtem. Rá fogok jönni, el fogom érni. Meg sem érdemelnek. Jó, elszenvedem őket. Majd ha rájönnek, ki vagyok, csodálkozhatnak. Előttem az élet.

Aztán ez a buborék is kipukkan. Egy váratlan helyzetben az ember másképp reagál, mint ahogyan magáról képzelte. Nem bátran, hősiesen és hitelesen, hanem ügyetlenül, sután, szégyenletesen, akár még azt is kimondhatjuk, hogy gyáván. Borzasztó pillanat. Remegő lábakkal nézünk körül: ki látta? És az a baj, hogy hiába minden: ha senki szemtanú sincs, akkor is tudjuk már ott legbelül, hogy milyen esendőek és törékenyek vagyunk. Sérülékenyek, kipótlásra várók.

Ebben a gyengeségben egy kis menedék anyává válni. Az ember a kezében tartja a gyermekét. Apró, ígéretekkel teli csomag. Mosolyog álmában, gyámoltalan, és feltétel nélkül bízik bennünk. Ahogy egyre tovább nézzük, benne pillantjuk meg a jövő reménységét. Ő nem fog hisztizni, nem lesz önző, agresszív, gyenge és kételkedő. Mindent beleadunk majd, hogy nagyszerű legyen, egy kincs.

A csomag aztán nőni kezd, és mi sokáig csüngünk rajta feltétel nélküli rajongásunkkal. Néha a többiek pillantásában a szemünk sarkából látjuk a csodálkozást. Igen, micsoda gyerek! Igaz, most pont fejbe vágta a lapáttal a másik gyereket a homokozóban, de ez csak jogos önérvényesítés volt. És picit kevésbé ügyes, mint a szomszéd Pistike, viszont látszik a szemén, mennyivel okosabb. Rettenetesen maszatosan eszik, ezzel is tanúbizonyságát adja határtalan akaraterejének. Még nem megy neki, de keményen törekszik.

Jó sokáig el tudjuk így dédelgetni az álomemberke képét magunkban. Ám előbb-utóbb mégiscsak gyanús lesz valami. Talán mégsem annyira kivételes? Lehet, hogy nem is a legkiválóbb az összes ember közül? Persze ezek csak olyan pillanatnyi, átvonuló kételyek. Mert a szívünk mélyén megérezzük, hogy ez az egész teljesen lényegtelen is. A gyerekünket azért szeretjük, mert hozzánk tartozik. És ettől kezdve jó úgy, ahogy van. Terelgetjük, nevelgetjük, örülünk vele, és aggódunk érte, de már sokkal alázatosabban és sokkal természetesebben.

Megértettük istengyermekségünk lényegét.

• Füller Tímea

A lelkészi hivatás

Beszélgetés Pángyánszky Ágnessel és Korányi Andrással

„Krisztus nem kíván tőlünk mást, csak azt, hogy megvalljuk őt, és szabadon, meg nem félemlítve beszéljünk róla” – fogalmaz Luther Márton. Egyházunkban ez évben a jó pásztor vasárnapján, április 30-án a lelkészi szolgálatért is imádkoznak. Püspökeink e napot a hivatás vasárnapjaként hirdették meg, s arra kérik a gyülekezeteket: könyörögjenek azért, hogy minél többen meghallják és elfogadják a hívó szót. Dr. Korányi András professzorral, az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektorhelyettesével és dr. Pángyánszky Ágnes egyetemi lelkésszel a lelkészi hivatásról beszélgettünk.

– A jó pásztor vasárnapján a gyülekezetek a lelkészi hivatás megerősítéséért is imádkoznak. Önök miért tartják fontosnak, hogy nagyobb figyelem kísérje a lelkészi szolgálatot?

Korányi András: Az egész nyugati világban látni lehet, hogy a lelkészi elhívások száma csökkenőben van. Ez azt is tükrözi, hogy a gyülekezeteknél is alábbhagyott a küldő erő, ugyanakkor az is érzékelhető, hogy a fiatalok kevésbé tartják vonzónak azt az egyébként nagyon izgalmas életformát, amelyet egy lelkész él. Ezen a vasárnapon olyan gondolatokat szeretnénk elmondani és közvetíteni, amelyek újra közel hozhatják ezt az összetett és szép hivatást. A jó pásztor vasárnapja önmagában hordozza azt az üzenetet, hogy a lelkész szolgálatában a jó pásztorság élhető és jó életforma ma is. Ezt szeretnénk jobban tudatosítani a gyülekezetekben, a családokban, az iskolákban és a különböző intézményekben, hiszen ezek mind az élő hit küldő közösségei az egyházi szolgálatra.

– A lelkészi hivatást választók számának csökkenése azzal is összefügghet, hogy Európában a fiatalok többsége mára már nem az egyházhoz tartozónak vallja magát. Hogyan lehet ebből a helyzetből mégis előtérbe hozni ezt az életpályát?

Pángyánszky Ágnes: A mai ember látóköréből az egyházi hivatás eléggé kikopott. A legújabb ifjúságkutatások megmutatják, hogy valóban alacsony ma Magyarországon az egyházhoz kötődő fiatalok száma, de a statisztikákból az is látszik, hogy a fiatalok lelki igénye és lelki éhsége igen erős. Nagyon sok fiatal olyan hivatást keres, amely választ ad az életében jelentkező vágyaira és elköteleződésére. Fontos, hogy kimondjuk: ha valaki szeretne emberekkel foglalkozni, ha valakinek fontos az, hogy a másik ember hogyan érzi magát, ha valaki úgy érzi, hogy szívesen közvetíti Isten szavát, akkor ez lehet az Isten hívásának való engedelmeskedés. A lelkészi szolgálatban az emberekhez oda tudok fordulni, segíteni tudok másoknak. Szükséges, hogy ezt sokkal jobban tudatosítsuk saját magunkban. Az, hogy a lelkészi szolgálatot a gyülekezeten belül most ünnepelni fogjuk, bennünket is segít ebben, valamint a társadalom számára is jelzés lehet. Ez a hivatás egyrészt egy teljesen természetes szolgálat, másrészt van benne egy olyan többlet, amely megmutatja azt, hogy mit jelent az Isten hívásának engedelmeskedni, azt követni.

FOTÓK: KISS TAMÁS

– Elődeink mint tiszteletben álló személyre, mint a település bölcsére is tekintettek a lelkészre. Ez mára már megváltozott, legalábbis átalakulóban van. Milyen kihívások előtt áll a 21. század lelkésze, milyen elvárásoknak kell megfelelnie?

P. Á.: Annyiban biztosan változott a világ, hogy ez a fajta tekintély nem annyira egyértelmű. Ma az a fő kérdés, hogy a lelkész hogyan áll az emberek mellé, mennyire látszik, hogy szereti őket, kifejezi-e, hogy az a szolgálat, amelyet végez, értük történik. Erre az embereknek nagyon nagy igényük van. A régi, öltönyös pap bácsi képe egy fiatalos, jól szervező, gyerekekkel focizni tudó és gitározós lelkész képe felé mozdult el. A legfontosabb az, hogy az a szeretet, amelyet közvetíteni szükséges, valóban megérkezhessen az emberekhez.

K. A.: A különböző generációk szemszögéből teljesen átértékelődött az emberközeli hivatásoknak az értéke és a megbecsültsége. A nyugati társadalmakban látjuk, hogy az egymás iránti szolidaritás mélyebb, az önkéntesen végzett munka sokkal elterjedtebb, de valójában ott is egyre szűkül ez réteg a generációk váltakozásával, a digitalizáció miatti elszemélytelenedéssel. Nálunk is hasonló a helyzet. A mindenre elszánt fiatalok kis csoportja ott van a segítő szolgálatban, a hétköznapi környezetben és a gyülekezetben is, az emberi kapcsolatok leépülése miatt azonban egyre inkább kisebbségbe szorulnak. ▶

Ezért segíteni kell azt a gondolkodásmódot, hogy a felelősségvállalás és az értékteremtés visszaforgathat és megváltoztathat dolgokat a körülöttünk lévő világban. Az emberekkel foglalkozó hivatások megbecsülése és előtérbe állítása így építkezés a jövőnek. Különösen is meg vagyok győződve arról, hogy így van ez a lelkészi szolgálattal és az egyházi szolgálatokkal kapcsolatban.

– „Mert jóllehet, igaz az, hogy mi mind egyenlőképpen papok vagyunk, mégsem tudnánk mind […] nyilvánosan tanítani és szolgálni" – fogalmazott Luther Márton. A lelkész a legjobb esetben a presbiterekkel és más gyülekezeti tagokkal – az egyetemes papság elvére is támaszkodva – nem magányos szolgáló, hanem csapatjátékos.

P. Á.: A mostani vasárnap bár alapvetően a lelkészi szolgálatról szól, de hozzá lehet venni a kántori, hittanári szolgálatot is. Az egyetemes papság elve alapján ugyanakkor ebben az is benne van, hogy olyan jó lenne, ha minden ember látná: az a hivatás, amelyben ő a munkáját végzi, Istentől jövő hivatás. Ez a vasárnap ennek a felismerését is magában hordozza.

K. A.: A reformáció kezdetének jubileumi évében az egyetemes papságra óriási hangsúly esik. Valahol újra meg kellene teremteni a szolgálatok egyensúlyát. A jó pásztor vasárnapja számomra azt jelenti, hogy a gyülekezetbe mindenki elhozza azt, amije van. A gyülekezet élő közösségként szolgál és vesz részt a közösség tagjainak az életében, a mások mindennapi problémáinak a megoldásában, de ebben a pásztorolásnak hatalmas áldása és ajándéka van. A protestáns teológia szerint Jézus mindannyiunk pásztora, a családfő a családjának a pásztora, míg a lelkész a gyülekezetének a pásztora. A sokféle összeadott érték és a szolgálat a gyülekezetben nemcsak a közösség profi működtetéséről szól, hanem a pásztorolás lelkészi szolgálatának ebben döntő és egyedülálló jelentősége van. Isten azt a „prémiumot" is beleteremtette az egyházba, hogy Jézusban jó pásztort adott nekünk. Ennek nyomán bontakozik ki a pásztori szolgálat, amelyben olyan áldásokat és közösségeket tapasztalhatunk meg, amelyek másutt nem annyira magától értetődők.

– Mit szeretnének tudatosítani a gyülekezetekben ezen a vasárnapon?

K. A.: Ez a vasárnap nemcsak a lelkészi hivatásnak, hanem a klasszikus gyülekezeti és egyházi életnek is az ünnepe. Amikor imádságot és éneket kérünk a gyülekezetektől, akkor alapvető hátteret kérünk ahhoz, ami nélkül a szolgálat nem működik. Ugyanakkor az igehirdetés ünnepe is ez a vasárnap, hiszen az igehirdetői szolgálatot tesszük újra a helyére. Ma, amikor a lelkészi szolgálat kiegészül a hitoktatás feladatával, fontos, hogy azt a néhány hitvallásosan klasszikus feladatot – mint az Isten élő igéjének hirdetése, a szentségek helyes kiszolgáltatása, a gyülekezet pásztorolása – kiemeljük, mintegy ellensúlyozva azt a képet, hogy a lelkész sokszor már szinte csak mint hitoktató jelenik meg a gyülekezet előtt.

– Egyházunk zsinata az elmúlt időszakban többször is tanácskozott a lelkészi életpályáról. Mit jelent ez a modell?

P. Á.: Egy lelkészi életútnak is vannak olyan sarokpontjai, amelyek bizonyos szinten szabályozhatók. Gondolok itt a képzésre, a mentorálásra, a továbbképzésre vagy a jövedelmezésre. Nagyon sok segítséget tudunk adni egymásnak, és nem baj, ha ezeket előre átgondoljuk és megtervezzük. A lelkészi életpályamodell kialakítása nagyon jó kezdeményezés az egyházunkban. A lelkészi hivatás segítő szolgálat, arra is vigyázni kell, hogy a szolgálattevő mindezt hogyan tudja feldolgozni. Látni kell, hogy velünk is történnek életesemények. Mi belehelyezzük magunkat az Isten tenyerébe. Olyasmi is történhet velünk – az elhívás is ilyen –, amit nem terveztünk, hanem hatalmas bizalommal átadjuk az életünket az Istennek. Az életpályamodellel segítséget lehet nyújtani egymásnak, fogódzót, biztos pontokat jelent.

> A protestáns teológia szerint Jézus mindannyiunk pásztora, a családfő a családjának a pásztora, míg a lelkész a gyülekezetének a pásztora.

K. A.: A segítő rendszerek hozzá tudnak járulni ahhoz, hogy a humán területen dolgozókhoz hasonlóan nagyon sok energiát kívánó hivatásban szolgáló lelkészek stabilabban tudják megőrizni a személyiségük épségét, a hitelességüket, a családjuk békéjét. Ezért fontos a belső és a külső elhívás tudatos vállalása. A belső elhívás annak felismerése: Istennek milyen fantáziadús elképzelése van arról, hogyan akar a világon segíteni, és még mindig rendelkezik azzal a bizalommal, hogy ebbe bevon embereket, bennünket. A külső elhívás az, hogy az egyházon belül megbecsüljük a lelkészi szolgálatvégzést. A gyülekezetben és az egyház részéről is legyen állandóan megszólaló üzenete annak, hogy a lelkészi hivatás értelmes szolgálat, abban az egyház mindig, ma is támogatandó hivatást lát.

– Mindketten az Evangélikus Hittudományi Egyetemen szolgálnak. Az intézmény mennyire tudja felkészíteni a lelkészi feladatokra a leendő lelkészeket, hitoktatókat?

K. A.: Manapság is tapasztaljuk, hogy egy-két évtizeden belül is tud Isten olyan fordulatokat beletenni a történelembe, amelyek következményeként közízlések és kultúrák teljesen más irányba mennek, mint előtte. Olyan felkészítés, amely előre megválaszolja a kérdéseket a ma várható, átlagosan hét-nyolc évtizedes életútra, lényegében lehetetlen. Ugyanakkor mégis van egy alap. Egyrészt egy egészséges

biblikus látásmód, az egyház tanításában és identitását meghatározó eseményekben való jártasság, a továbbadáshoz szükséges képességek fejlesztése. Lényeges a hivatásgondozás, azaz az érett, felelős, tudatos hitre való eljutásban való segítés, a közösségépítés. Mi nem szemináriumnak hívjuk a lelkészképző intézményt, de – a szó eredeti értelmében – a magvetés helyének tekintjük. Azt szeretnénk, hogy akik itt tanulnak, „megművelt" teológiai kultúrával, biblikus látásmóddal és kulturált missziói hozzáállással tudjanak kimenni a szolgálatukra. Párbeszédképesek legyenek, legyen bennük tapintat és tisztelet, ugyanakkor újító szándék és bátorság is. Ez egyfajta mély biblikus kultúrát jelent.

P. Á.: A magas színvonalú teológiai képzést Andráshoz hasonlóan én is nagyon fontosnak tartom. Evangélikusként büszkék lehetünk arra, hogy ezt a fajta oktatást tudjuk nyújtani. Emellett azt is látni kell, hogy azok a fiatalok, akik hozzánk érkeznek, igencsak formálódó személyiségűek. Fontos, hogy ami a teológián történik, az megerősítően hasson rájuk, hogy a hit el tudjon mélyülni bennük, hogy a hallgatók megismerjék az egyháznak, benne a gyülekezetnek a helyzetét. Ezért is vannak a szuplikációs alkalmak, a teológusnapok és a hatodév is. Ezek mellett a legfontosabb az, hogy megerősödjön bennük az elhívás, és hogy rádöbbenjenek: szeretik a gyülekezetet és az egyházat. Amennyiben a hithez és az elköteleződéshez járul hozzá az itt megszerezhető teológiai képzettség, akkor a 21. században is lehet új típusú lelkésznek lenni, de ugyanazzal a hagyománnyal és értékkel, amelyet az evangélium jelent. Azt szeretnénk, hogy aki nálunk végez, abban élete végéig maradjon meg az evangélium hirdetésének az öröme.

– A lelkészi hivatás vasárnapja kapcsán nem mehetünk el amellett, hogy mindketten lelkészek. Miért választották a lelkészi hivatást, és mi az, amiért ezen a vasárnapon a saját életükre vonatkozóan hálát fognak adni?

K. A.: *„Bizony, tőle, általa és érte van minden: övé a dicsőség mindörökké"* [Róm 11,36] – ez szerepelt az avatási meghívómon. Ez azóta is fontos igém, hiszen fegyelmez, kordában tart, értelmez, mindig valamilyen új fejezetet nyit. Azért választottam ezt a hivatást, mert nem én választottam. Luther végig küszködött azzal, hogy tényleg úgy akarja-e Isten azt, amit ő – mármint Luther – tesz, ahogyan teszi. Kicsit így vagyunk valamennyien. Más területeket is választhattam volna, sokan tanácsolták is, de Isten sosem engedte, hogy addig más diplomát szerezzek, amíg már nem másból akarok megélni. Olyan ez, mint amikor az autó akkumulátora menet közben tölti önmagát: minél jobban benne van az ember a szolgálatban, a gyülekezeti vérkeringésben, annál több a feltöltődés, és egyre inkább erősödik az elköteleződés. Nagyon jó gyülekezeti közösségekben szolgálhattam. Pályakezdőként a csővári és a penci gyülekezetben, majd Pestszentlőrincen, utána a teológián voltam lelkész. Rengeteg olyan élményem van, hogy az egyház jó arcával találkozhattam, ami segített a szolgálatvégzésben. A teológusoké is egy speciálisan fontos közösség, ahol megtanultam becsülni és tisztelni, hogy a fiatalok fantáziát látnak és elhívást vállalnak Isten szolgálatában és ebben az egyházban. Ez hallatlanul szép élmény.

P. Á.: Bár mindkét szülőm részéről evangélikus családban nőttem fel, a nyolcvanas évek végén mégis különleges esemény volt az életemben, amikor elhívást kaptam a lelkészi szolgálatra. Tanárnak szerettem volna menni, de jött egy olyan pont, amikor úgy éreztem, hogy újra nyitnom kell a gyülekezetem felé, és elkezdett érdekelni a lelkészi hivatás. Onnantól kezdve annyira egyenes és egyértelmű volt az út, hogy bár elvégeztem a bölcsészkart, nem az számított fő hivatásomnak, hanem a lelkészi szolgálat. Olyan gyülekezeti közösségekben szolgálhattam, amelyek végig megerősítettek a szolgálatban. A teológia elvégzése után az egyetemi lelkészi szolgálatot indíthattam el; csodálatos volt megtapasztalni, hogy a semmiből hogyan épül fel egy gyülekezet. Ezt követően kerültem férjemmel együtt a nagy tradíciójú, tót hagyományú pilisi gyülekezetbe. Ez számomra annyi örömet és boldogságot jelentett, hogy azt hiszem, életem végéig ki fog tartani az onnan hozott élmény. A teológiai egyetemi lelkészi szolgálatra is azért tudtam igent mondani, mert azt éreztem, hogy a több mint húsz év olyan „muníciót" adott, amelyet nagyon szívesen adok át a fiataloknak. Arra próbálom tanítani a teológusokat, hogy szeressék azt a hivatást, amelyet végeznek, azaz szeressenek az emberekkel foglalkozni. Lelkészként oda tudunk állni, és az öröm evangéliumáról beszélhetünk keresztelőkor, esküvő alkalmával, de nagyon fontos szolgálat az is, hogy a gyászoló emberek mellett a vigasztalás evangéliumát hirdethetjük. A lelkészi szolgálatban az ember átéli, hogy van értelme mindennek: megtapasztalja, hogy az Isten kommunikál velünk, és engedi, hogy mi általa őróla beszéljünk.

● Galambos Ádám

Pásztorlevél a jó pásztor és a hivatás vasárnapjára

Kedves Testvérek!
Húsvét után feltámadott Urunk jó pásztorként keresi az övéit, hogy elhívja, felkészítse és kiküldje őket a szolgálatra. A mai vasárnapon, amelyet a hivatás vasárnapjaként hirdetünk meg egyházunkban, kérjük gyülekezeteinket, hogy a kapott ének és imaszövegek segítségével is könyörögjünk azért, hogy minél többen meghallják és elfogadják a hívó szót, különösen a lelkészi szolgálatra. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem *Hívás egyházi szolgálatra* című füzete is segítheti a tájékozódást és a döntést. Jézus Krisztus így biztat minket: *„Kérjétek az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat az aratásába."* (Mt 9,38)
Erős vár a mi Istenünk!
Budapest–Győr, 2017. április 30.

Gáncs Péter, Fabiny Tamás, Szemerei János *püspökök*

Ötszázan egységben

Nagy versmondás a Nemzeti Múzeum lépcsőjén

A budapesti evangélikus iskolák ötszáz diákja és tanáraik mondták el közösen az „Erős vár a mi Istenünk” kezdetű evangélikus himnuszt József Attila fordításában április 10-én a Magyar Nemzeti Múzeum lépcsőjén. A költészet napja és a reformáció emlékéve alkalmából szervezett versmondást Jordán Tamás Kossuth-díjas színművész vezényelte.

Nem ez volt az első alkalom, hogy Jordán Tamás színész-rendező és munkatársa, Fűzfa Balázs irodalomtörténész, a Savaria Egyetemi Központ docense megszavaltatta a diákokat. Mint ismeretes, az általuk elindított kezdeményezés szerte az országban évek óta támogatókra lelt: számos városban és számos intézmény diákjainak közreműködésével mondták már el közösen a költészet napjához kapcsolódóan József Attila költeményeit.

Az egész úgy indult, hogy Fűzfa Balázs készített egy szubjektív listát, amely az általa legszebbnek tartott tizenkét magyar vers címét tartalmazta. Ezek a versek félévenként egyenként kerültek „terítékre”, minden alkalommal egy-egy konferencia keretében, amikor irodalmárok vitatkoztak az adott vers és költője értékeiről. Az ötlet pedig, hogy a verseket fiatalokkal is elmondatják, Jordán Tamásé. Több ezer iskolás mondta már el eddig együtt a költeményeket a művész vezényletével.

A Sztehlo Gábor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda diákjai kerületük iskoláinak fiataljaival együtt egy alkalommal mintegy ezerhétszázan mondtak verset. Most azonban a Deák Téri Evangélikus Gimnázium, a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium és a Podmaniczky János Evangélikus Általános Iskola és Óvoda diákjaival és tanáraival együtt szavaltak. Információink szerint a

Fűzfa Balázs (balra) és Jordán Tamás

Zászkaliczky Zsuzsanna

FOTÓK: KISS TAMÁS

kezdeményezéshez vidéki evangélikus iskolák is csatlakoztak: a húsvétot megelőző időszakban projekthetek és csendesnapok keretében mondták el a diákok a verset.

A program főszervezője Zászkaliczky Zsuzsanna, az Evangélikus Országos Gyűjtemény munkatársa volt, aki mindig szerette volna, ha diákjaink egyszer sokan együtt, valami hasonló flashmobszerű akció keretében mondtak volna verset. A József Attila-fordítás keletkezéséről Zászkaliczky Zsuzsanna elmondta, hogy az 1930-as években, az új evangélikus énekeskönyv összeállításakor hirdetett jeligés pályázatot egyházunk Luther Márton *Ein feste Burg…* kezdetű zsoltárparafrázisának újrafordítására. Arra, hogy a pályázók között volt József Attila is, csak a hatvanas években, egy levéltárrendezés alkalmával, a jeligék feloldását tartalmazó borítékok megtalálása után derült fény. A legújabb *Evangélikus énekeskönyvben* már József Attila fordítása is szerepel, énekelni azonban nem szokták. De most a költészet napját – amelyet köztudottan 1964 óta minden évben József Attila születésnapján, április 11-én ünneplünk – jó alkalomnak látták arra, hogy népszerűsítsék ezt a kevésbé ismert szövegváltozatot, összekötve a reformáció ötszázadik, jubileumi évének megemlékezéseivel.

A pódiumról ezúttal is Jordán Tamás dirigált, illetve melegítette be a résztvevőket. Megszokott koreográfia alapján hozta összhangba a fiatalokat, akik táblák segítségével szavalták el együtt a költeményt. Jutalmul a neves színész általa elmondott versekkel lepte meg a diákokat; József Attila sorai is elhangoztak:

Vegyetek erőt magatokon
És legelőször is
A legegyszerűbb dologhoz lássatok –
Adódjatok össze,
Hogy roppant módon felnövekedvén,
Az Istent is, aki végtelenség,
Valahogyan megközelítsétek.
(A számokról)

Ebből a napból mindenki csak tanulhatott: az is, aki szereti a verseket, és az is, aki eddig ódzkodott a szavalástól. Mert együtt az *Erős vár…* a maga erejével hatalmas hatást gyakorolva csendült fel.

• Horváth-Bolla Zsuzsanna

Dicső múlt – majd településrombolás

A Balaton-felvidék egyik gyöngyszemén, Dörgicsén jártunk

Nem sok város mondhatja el magáról, hogy egyszerre három Árpád-kori templomromja és ugyanannyi evangélikus temploma van. Egy kétszázötven fős kis település a Balatontól mindössze négy kilométerre mindezt magáénak tudhatja. A festői környezetben lévő Dörgicsén nemcsak az evangélikus közösség múltját ismertük meg, hanem az is kiderült, hogyan jött létre a balaton-füredi lutheránus gyülekezet.

A Veszprém megyei Dörgicse múltja és jelene – oly sok magyarországi településéhez hasonlóan – igencsak változatos. Már az őskorban is lakták, de éltek itt rómaiak is, ezt bizonyítja a feltárt temetkezési hely, ahol római épületmaradványokat és számos használati tárgyat találtak. Írásos dokumentum bizonyítja, hogy a dörgicsei vidéken termelt bor a római területen kedvelt italnak számított. A legújabb kutatások alapján a régészek megállapították, hogy honfoglaló eleink is laktak itt, ugyanis honfoglalás kori temető nyomaira bukkantak. Több Árpád-kori temetőt is találtak a község területén.

A falu a középkorban már jelentős településnek számított, kedvező elhelyezkedésének, a jó termőföldnek és a bortermelésnek köszönhetően. A dombokkal körülvett, kacskaringós utakkal szegélyezett mai Dörgicsét három faluból – Felsődörgicséből, Alsódörgicséből és Kisdörgicséből – egyesítették, de idetartozott a korábban Okulidörgicsének nevezett Balatonakali, valamint Ságdörgicse és Ságpuszta is.

Mindegyik településen épült kőtemplom – a felsődörgicsei a 11. században –, és az olyan település(rész)nevek, mint Szentmiklósdörgicse, Boldogasszonydörgicse és Szentpéterdörgicse is templomos helyre utalnak. Érdekesség, hogy a Szent Péter tiszteletére felszentelt felsődörgicsei templom északi része római kori épület alapfalaira épült. A templomot a hívek megnövekedett száma miatt már a 13. században bővíteni kellett.

Virágzó gyülekezeti élet

A 13. században emelt és a Boldogasszony tiszteletére felszentelt alsódörgicsei istenháza a fehérvári őrkanonokság kegyúri templomaként épült, ezen a településen lakott egészen a török időkig az uradalmi személyzet. A török hadjáratokat megsínylette az akkor virágzó Alsódörgicse: 1548-ban felégette a török. A maradék lakosságot megadóztatták, mígnem 1578-ban teljesen lakatlanná vált a település.

Alsódörgicsére ezt követően többek között evangélikusok költöztek, akik a meglévő templomot használták istentiszteleteiken. Ezt bizonyítja a gyülekezet korábbi lelkészének, Bárány Györgynek az 1727-es anyakönyvben olvasható bejegyzése: „A gyülekezet már közel két századdal ezelőtt gyakorolta vallását.” Az ellenreformáció idején, 1754-ben az arácsi református templomot erőszakkal elvették a hívektől, ekkor az alsódörgicsei lakosság elébe ment a várható incidensnek, és önként lemondott a templomáról. Közel két évtizeden keresztül többnyire szabad ég alatt tartották evangélikus istentiszteleteiket az alsódörgicseiek, míg 1794-ben el nem készült késő barokk stílusú templomuk. I. Ferenc király az alsódörgicsei uradalmat a piarista rendnek adományozta, a szerzetesek közel kilencszáz hektáron tudtak itt gazdálkodni.

Az alsódörgicsei gyülekezet a szószék fölé helyezett márvány emléktáblán is megörökítette, hogy ezen a helyen szolgált többek között Zsédenyi István. A gályarab prédikátort 1674-ben vésztörvényszék elé hurcolták Pozsonyban. Mivel Zsedényi nem tagadta meg a hitét, szicíliai gályákra kényszerítették, „mígnem az Úr az ő foglyát 1677-ben kegyelmesen hazahozta Dörgicsére”. Ennek emlékére olvasható a felirat: *„Boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért, mert azoké a mennyeknek országa.”* (Mt 5,10)

A Balaton-felvidék lakossága az 1800-as években és az azt követő időkben nagyrészt protestáns vallású volt. ▶

FOTÓK: MAGYARI MÁRTON

Alsódörgicse: evangélikus templom

Felsődörgicse: Árpád-kori és evangélikus templom

Dörgicsén az evangélikusok alkották a lakosság nagy többségét, az 1900-as évek elején ezernél is többen voltak. Főleg halászattal és mezőgazdasággal keresték a kenyerüket, és pezsgő egyházi életet éltek. A vallási élet sokszínűségét az is mutatja, hogy 1896-ban Gyurátz Ferenc püspök buzdítására mind Alsó-, mind Felsődörgicsén megalakult a nőegylet. Ezenkívül színjátszó kör, gyülekezeti énekkar és vasárnapi iskola is működött, sőt a gyülekezet 1937-től 1948-ig a Zalai Ágostai Hitvallású Evangélikus Egyházmegye esperesi központjaként is szolgált.

Bár Felsődörgicsén már 1726-tól evangélikus egyházi iskolába járhattak a diákok, az evangélikus gyülekezet temploma az 1800-as évek elején épült csak meg. A templom és az iskola léte egyáltalán nem meglepő, hiszen az istentisztelet háza mellett mindegyik településrészen működtettek egyházi oktatási intézményt is. Alsódörgicsén szintén volt tanítás, Kisdörgicsén 1821-től működött egyházi iskola, 1929-ben azonban az akkori miniszter rendelete alapján az utóbbi megszűnt, mert tanulóinak létszáma nem érte el az előírásnak megfelelő harminc főt. A felsődörgicsei egyházi iskola egészen 1948. július 1-jéig működött, utána állami iskolaként még egy ideig folyhatott benne az oktatás, majd állami rendelet szüntette meg az intézményt.

Egyesítés után elvándorlás

Az 1950-es évek diktatúrája, politikai ideológiája a kisebb településeknek sem kedvezett. A három falut is elérte az egyesítés. Először Alsó- és Felsődörgicsét olvasztották egybe, majd 1984-ben Kisdörgicse is a közös igazgatás alá került. A tanács kezdetben átvette az egyházi iskolákat, majd megszüntette őket. A földek államosításával, a halászat szabályozásával jelentősen korlátozták a munkalehetőségeket is. Ekkor kezdődött meg az elvándorlás. Az állami szabályozások nem csak ilyen módon szóltak bele a település életébe: itt is jogszabály tiltotta – a Balaton-felvidék többi falujához hasonlóan –, hogy a házak mögé további lakóépületet emeljenek a lakosok. A kisközösségeket bomlasztó politikai rendelkezések elérték a céljukat, ugyanis a fiatalok nem tudtak a településen maradni, hanem a környező városokba, főleg Balatonfüredre költöztek.

A rendszerváltás után a település bár fejlődésnek indult, turisztikai beruházások követték egymást, mégis, 2016. január 1-jén mindössze kétszázötven lakosról ad számot a statisztika.

Mára a három gyönyörű evangélikus templom gyülekezetének létszáma a kilencven főt sem éri el. A gyülekezet a Balatonfüred–Dörgicsei Társult Evangélikus Egyházközség részeként, Riczinger József lelkész kitartó munkájának eredményeképpen ma is hetente részt vesz istentiszteleten. Ottjártunkkor a gyülekezet tagjai elmondták, hogy félnek: ha ők már nem lesznek, akkor vajon ki fog templomba járni? Ugyanakkor azt is kiemelték, hogy a gyülekezet bővülése nem csak rajtuk múlik, hiszen Isten adja a növekedést.

Új evangélikus közösség Füreden

Dörgicséről éppúgy, mint a Balaton-felvidék számos más kisebb településéről, sok fiatal költözött a munka és a megélhetés érdekében Balatonfüredre is. Az így létrejött új, nagyjából ötszáz fős evangélikus közösségnek azonban csak közel tíz évvel a rendszerváltás után lett evangélikus temploma. Hosszas előkészületek és gyűjtés után 1996. február 17-én helyezték el a füredi templom alapkövét. A Benczúr László Ybl-díjas építész által tervezett, 1999. november 6-án felszentelt templom homlokzata Isten kitárt karjait szimbolizálja, amelyekkel magához hívja és védelmezi a gyülekezet közösségét. A kétszáz főt befogadni képes templom oltárképe Polgár Rózsa Kossuth-díjas textilművész alkotása. A gyülekezetben ifjúsági munka, szervezett közösségi élet zajlik, amely lehetőséget teremt arra, hogy az új közösség valódi gyülekezetként éljen és fejlődjön.

● Galambos Ádám

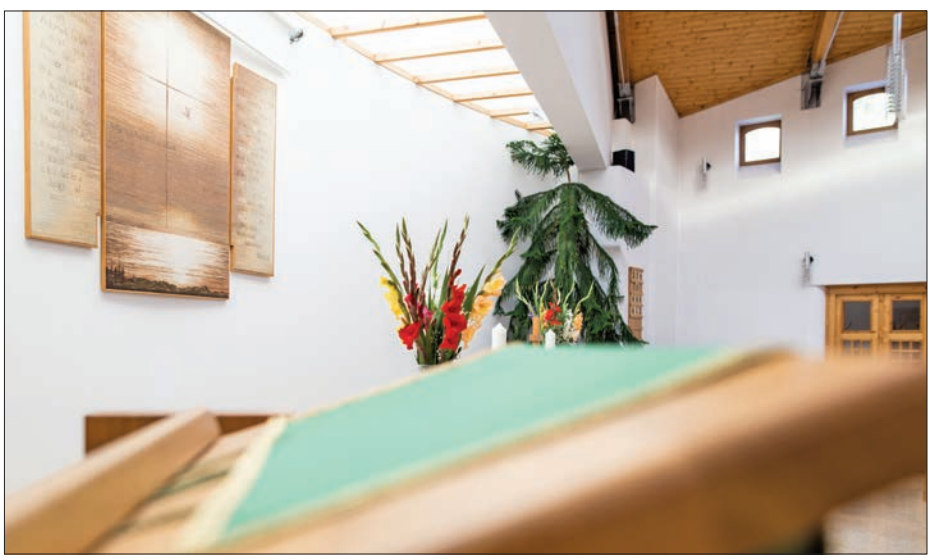

A balatonfüredi evangélikus templom belső tere

Bélyegeken Luther és a reformáció

Reformáció a bélyegeken címmel járja az ország keleti felét a reformáció emlékévében dr. Kocsis Attila református lelkipásztor bélyegkiállítása, amely a közelmúltban Békésre érkezett. A páratlan tárlatot az Evangélikus Élet olvasóinak is itt mutatta be a gyűjtő.

Közel két évtizede tartó célzott gyűjtőmunka eredménye a tárlat gazdag anyaga. Dr. Kocsis Attila nagy teret szentel benne az előreformáció és a reformáció jeles alakjainak, így természetesen a folyamat szellemi atyjának, Luther Mártonnak, valamint Kálvin Jánosnak. Továbbá – például – Thomas Müntzer, Ulrich von Hutten, Prágai Jeromos, Husz János, Rotterdami Erasmus, Philipp Melanchthon is megjelenik a postai bélyegkülönlegességeken, amelyeket nyolcvan (!) országból szerzett be a gyűjtő. ▶

„A levélbélyeg egy fontos tárgy. Kicsiny formája ellenére jelentős üzenet hordozója. A bélyeg egy ország kulturális színvonaláról árulkodik. Ez az apró, négyszögletű papírdarab a távolság leküzdésével szíveket köt össze, a feladóét a címzettével. Hidakat képez emberek és országok között. A bélyeg nem ismer országhatárokat. A bélyeg a művészet és az élet nagykövete, nem egy lélektelen papírdarab, amely a bérmentesítést szolgálja. A bélyegnek küldetése van. A bélyeg, amelyet sohasem ragasztottak levélre, nem is bélyeg. Az sosem élt, nem igazi, csak egy négyszögletű papírdarab. Olyan, mint a hal, amely sosem úszott, a madár, amely sosem repült.” (Friedensreich Hundertwasser)

FOTÓK: GAZSÓ JÁNOS

Olyan kuriózumnak számító távoli országokból is, mint például Suriname, Bhután, Pápua Új-Guinea, India vagy Türkmenisztán…

Luther Márton születésének ötszázadik évfordulóján, 1983-ban számos bélyeget adtak ki a világban, többek között Magyarországon is. Ezeknek is széles körű gyűjteményét tárja a látogatók elé a kiállítás. A tárlat egyik különleges darabja az a valódi aranyfüsttel bevont domborbélyeg, amely az Amerikai Egyesült Államokban került forgalomba, szintén erre a jubileumra. Angolában Lutherrel a középpontban adtak ki millenniumi sorozatot, és megörökítették Luther Márton feleségének, Bóra Katalinnak az alakját is.

Mint megtudtuk, dr. Kocsis Attila *(képünkön)* akkor kezdte el a reformáció témájú bélyegek gyűjtését, amikor külmissziós szolgálatot teljesített az Egyesült Államokban, és az internet segítségével azóta is folyamatosan bővíti a kollekciót. Gyűjteményének válogatott anyaga a reformáció nagy alakjai mellett az európai nemzetek sokszor kevésbé ismert reformátorait is bemutatja Dániától Szlovákián át Litvániáig.

A jelenleg Békésen látható kiállítás harmadik egysége a reformáció magyarországi történéseinek, intézményeinek, személyiségeinek bő áttekintését adja, a negyedik tárlatrész pedig a Szentírás üze-

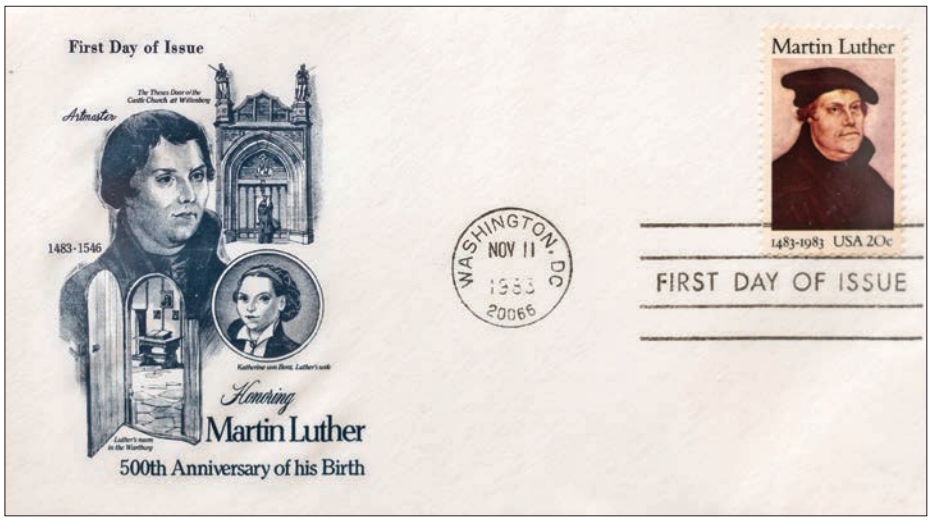

netét, bibliai igehelyeket megörökítő bélyegekből áll, egyben emléket állít Johannes Gutenbergnek, akinek fő műve a „42 soros Biblia” kinyomtatása volt. Számos különlegesség között egy új-zélandi bélyeg is megtekinthető, amely a maori nyelvű bibliafordítást ünnepli. A *Reformáció a bélyegeken* című, a maga nemében páratlan kiállítás a következő hónapokban a Tiszántúli Református Egyházkerület egyházmegyéinek mindegyikébe eljut, testvéregyházunk kiállítótereibe invitálva az evangélikus érdeklődőket is.

• Szegfű Katalin

A bélyegek kiadásának őshazája Nagy-Britannia. Az első postabélyeg ott került forgalomba 1840-ben. Ez volt a később legendássá vált, Viktória királynő arcképével ellátott Penny Black. A következő évtizedekben európai és távolabbi országokban is bevezették a bélyegeket. Hazánkban az első bélyeg 1850-ben jelent meg, amely azonban osztrák volt, s a Habsburgok családi címerének állata, a kétfejű sas – a magyarok számára az elnyomás jelképe – volt látható rajta. Az első magyar postabélyeg-sorozatot a kiegyezés után, 1867-ben bocsátották ki, de megfelelő technika híján ezt is Bécsben nyomtatták. A Magyarországon nyomtatott első magyar postabélyeget – amely a budai Államnyomdában készült – csak négy évvel később adták ki. A négyzet vagy téglalap alakú bélyegek mellett napjainkban olykor már kör, háromszög, ötszög vagy akár gyümölcs, zászló formájúakat is forgalomba helyeznek.

Luther eisenachi napjai

A németországi Eisenach városa hosszú múltra tekint vissza, hiszen a közelben magasodó Wartburg várát a 11. században már említik, majd az alatta kialakult három településből jött létre Eisenach a 12. században. Az elragadó városban ma is számtalan középkori fagerendás házat csodálhatunk meg, s az egész központja olyan benyomást kelt, mintha a 15–16. századba repültünk volna vissza. Luther Márton iskolaéveinek is egyik helyszíne a város. Erich Bock tollrajzai bepillantást engednek a reformátor hétköznapjaiba.

1

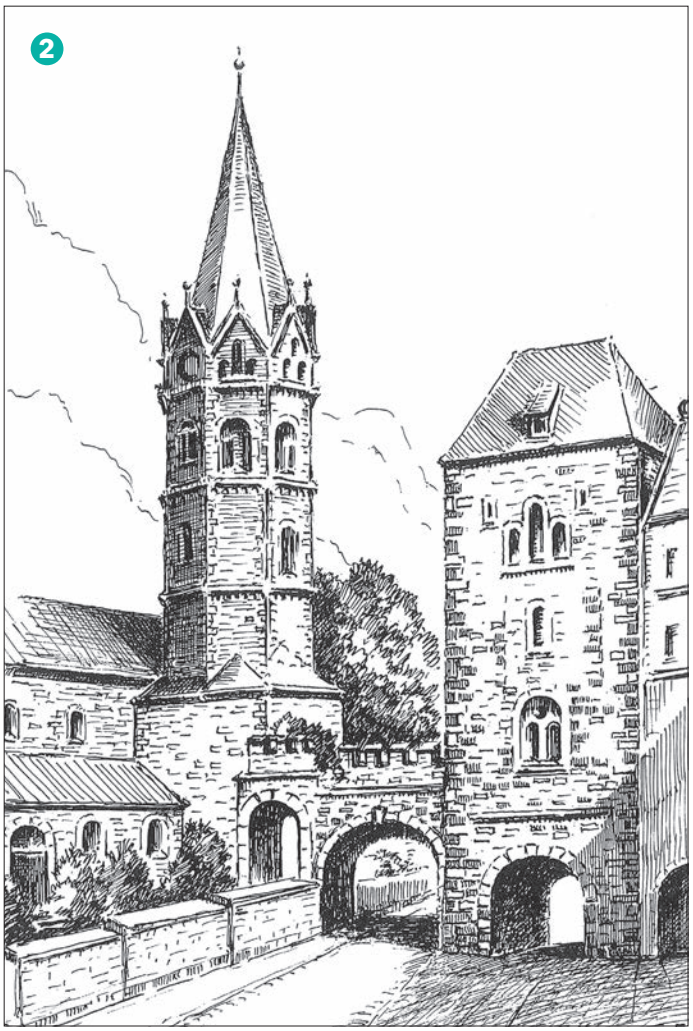
2

A városfal közvetlen szomszédságában a kapu és a Benedek-rendi kolostor közé ékelődött a Miklós-templom. Sekrestyésének, Konrad Hutternek a felesége Luther rokona volt. Férjével együtt szeretettel viseltek gondot a diákra. Luther 1498 és 1501 között a Cotta család késő gótikus stílusú, favázas házában lakott, a család gyermekeinek korrepetitora volt. *(1. kép)*

✷

A fiatal Luther Márton 1498-ban, tizenöt esztendősen érkezett először a gyönyörű türingiai Eisenachba, az itt tanító ferencesekhez. A rajzon látható Miklós-kapun haladt keresztül, mint minden alkalommal, amikor szülei meglátogatására indult Mansfeldbe. Az apa és az anya, Hans és Margarethe Luder legidősebb fiukat ügyvédnek szánták, ezért Márton korábban Mansfeldben és Magdeburgban járt iskolába, az úgynevezett triviumot, azaz a latin nyelvtant, a retorikát és a logikát tanulmányozta. *(2. kép)*

✷

Luther 1521. május 2-án a zsúfolt György-templomban prédikált. Az egykori hercegi rezidencia tornyos épülete mellett jobbra a ferences rend épületének – ahol Márton az eisenachi tanulmányait végezte – épen maradt falai láthatók. A piac kútján a város védőszentjének, Szent Györgynek a szobra áll. Olvasható olyan vélekedés is, hogy ez adta az ötletet Luthernek, hogy György

lovag (Junker Jörg) álnéven rejtőzködjön Wartburg várában, ahol a wormsi birodalmi gyűlés után Bölcs Frigyes választófejedelem jóvoltából kapott menedéket. *(3. kép)*

✶

Az Eisenachhoz közeli Wartburg várának egyik szobájában töltött Luther mintegy háromszáz magányos napot 1521 májusától 1522 márciusáig. Wittenbergi munkatársaival, barátaival levélben tartotta a kapcsolatot. A várban készített vitairatait később Wittenbergben nyomtatta ki. Magányában görögről német nyelvre fordította az *Újszövetséget*. Szobájának asztalán ma egy eredeti, első kiadású, Luther-féle Újtestamentum-fordítás látható. Wartburg vára persze más nevezetes embereket is a falai közé csábított, így számos alkalommal megfordult itt Johann Wolfgang von Goethe. A várat 1853-ban építették újjá. *(4. kép)*

✶

1521. november 19-én, Szent Erzsébet napján Luther elkészült igehirdetéseinek gyűjteményével is, amelyet dolgozószobájában vetett papírra, hogy aztán nyomdába adja. Az írásmagyarázat és az arra épülő igehirdetés a szívügye volt. Wartburg várából 1522 márciusában utazott vissza Wittenbergbe, hogy személyesen igyekezzen lecsillapítani a városban az előző év végén kitört zavargásokat. Amikor Wartburg várát Erfurt irányában elhagyta, az eisenachi Szent Kelemen-kápolna előtt ment el. A 13. századi épület a pályaudvar mögött a mai napig megmaradt. *(5. kép)*

● K. A. – S. G.

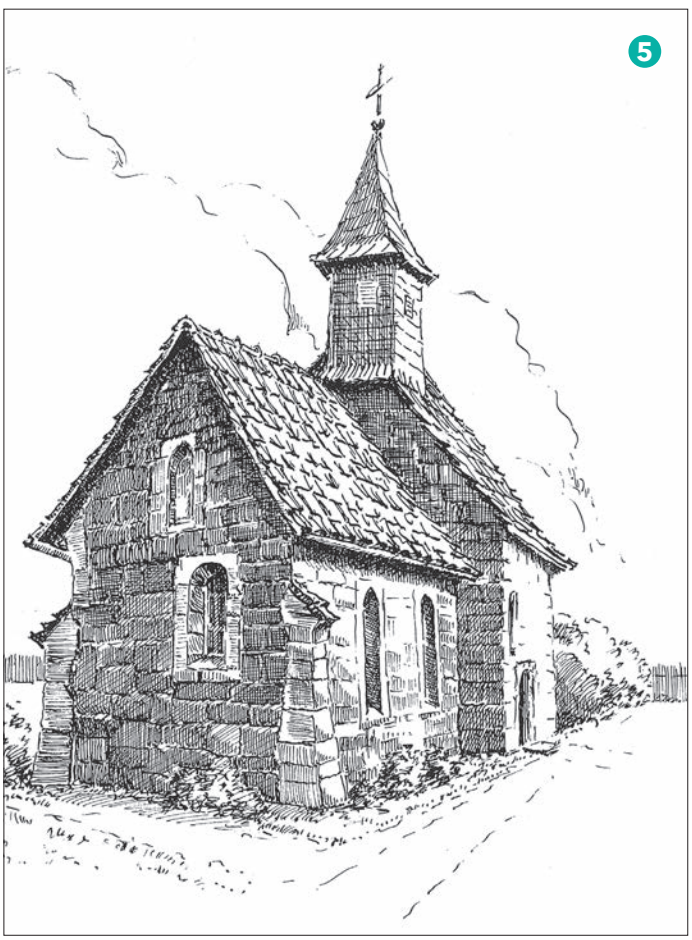

Igazságosztás, de milyen áron?

Az Elektra örök üzenetet hordoz

A reformációi emlékévre született meg a Térszínház legújabb bemutatója, a Magyar Elektra, Bornemisza Péter evangélikus lelkész magyar nyelvű Electra-átdolgozása, ahogy ő írta: Tragoedia magiar nelvenn, az Sophocles Electraiabol. Az 1558-as mű a Magyar Elektra címet csak később kapta Móricz Zsigmondtól. Örök érvényű üzenete egyértelműen megjelenik a Bucz Hunor rendezte hatásos és meglepően mozgalmas előadásban, amelyet ősztől újra műsorra tűznek.

Bornemisza célja a *Magyar Elektrával* az erkölcsi tanítás volt, mert mint az elöljáró beszédben olvasható: „…az mostani keresztények, nemkülönben az pogányok, minden gonoszságban telhetetlenek.” Szándéka már az eredeti mű címlapjának belső oldalán megtalálható, két bibliai jelenetet ábrázoló fametszeten is megmutatkozik: Dávid megpillantja a fürdőző Bethsabét, valamint Káin testvérgyilkossága mellett a „ne paraznalkogial” és a „ne öll” parancsolat olvasható. Mindez pedig egyértelműen Elektra történetére utal, ahol Clitemnestra és Aegistus bűne a paráznaság és a gyilkosság, míg Elektra és Orestes bosszúja láttán a hét főbűn egyikére gondolhatunk.

Chorus, vénasszony – Vajkó Anísia; Chrisotemis – Bódi Beáta; Elektra – Papp Annamária

Az igazság, az ítélet, a bosszú, a szeretet, a hit, a mértékletesség közt vívódnak a cselekmény sodrában a dráma szereplői, mivel húsz éve már, hogy Clitemnestra királyné megölte férjét, és hatalmát élvezve boldog romlottságban él az új királlyal, férjének testvérével, Aegistusszal. Lánya, Elektra pedig bosszúra éhesen várja, hogy messzi földre menekített testvéröcscse, Orestes visszatérjen, s együtt bosszút álljanak apjuk haláláért. Húsz év elteltével az ifjú a mesterével hazaindul, hogy a sorsa által rámért feladatot bevégezze. A cél érdekében saját halálhírét kelti. Elektra a hír hallatán összeomlik, Clitemnestra viszont felszabadultan ünnepel, míg el nem éri a végzet Aegistusszal együtt.

Az előadás látványában és stílusában többféle színházi világ keveredik. A minimál díszletben (csupán egy vetített kép – részlet Picasso *Guernicájából* – és egy vörös szőnyeg) Elektra (Papp Annamária) fekete ruhában, emós-punkos külsővel korunk gyermeke, de akár indián lány is lehet; a Mester (Téglás Márton) a bölcs, Orestes (Kovács István Ákos) pedig az ifjú távol-keleti harcos; Clitemnestra (Szamosvári Gyöngyvér) szőke copfjaival a germán mondavilágot idézi, itt most erőteljesen feslett kivitelben, míg a Kórus (Vajkó Anísia) klasszikus öltözetben az objektív hangot képviseli; Aegistus (Csuka János) egy elvtelen és élveteg újgazdag vállalkozót jelenít meg vastag aranyláncaival. A teljesen különböző korok és stílusok így teszik egyetemesen időtlenné Elektra történetét, amely koroktól, társadalmi rétegektől független, és örök érvényű üzenetet hordoz.

FOTÓK: RIPKA DÁNIEL

Elektra – Papp Annamária; Orestes – Kovács Ákos István; Chrisotemis – Bódi Beáta; Parasitus – Kovács J. István; Aegistus – Csuka János; Clitemnestra – Szamosvári Gyöngyvér; Mester – Téglás Márton

A Térszínház színészeinek sallangmentes játéka és nem mellesleg kiváló orgánuma révén – bár Bornemisza nyelvezete ma már nehezen befogadható – a helyénvalóan értelmezett szöveg és a cselekmény minden nézőhöz eljut. Bucz Magor érzékeny és feszültségfokozó zenéje pedig a játék szerves részeként hangolódik egybe az előadással.

A játék utáni hálaadás és intés elhangzik ugyan, még sincs hepiendérzetünk, pedig Clitemnestráék meglakoltak. A nézőben Elektra őrült kacaja marad meg, jelezve, hogy hova vezet a bosszú és az isteni helyett az emberi igazságszolgáltatás. „Mert ez ház mindörökké rakva volt veszedelemmel" – mondja a Mester, ahogy érezzük is, hogy a világban mindig volt és lesz is bűn, ahogy az életünkben is, amelyben egyszerűen semmire nem vezet az igazságosztás, ha átvesszük a szerepet, a jogot Istentől. Ahogy a háló – Agamemnon megölésének segédeszköze – Clitemnestra és Aegistus halálakor is előkerül, úgy a homokóra visszaszámlálás-visszatérő motívuma is jelképezi a folyamatos körforgást, a bűntől való szabadulás nehézségét.

● Kézdi Beáta

Bornemisza Péter: Magyar Elektra

„…Clitemnestra az ő jámbor férjét, Agamemnon királyt, ketten Aegistusszal álnoksággal megölték […], nagy sok ideig vígan laktak az királyságban, de az király fia, Orestes, kit az nénje, Electra, jámbor oktató Mestertűl bölcsőbeli korában más országba küldött volt, emberkort érvén titkon hazajőve, és atyja halálát mind az kettőn megtorolja."

Az játékba szóló személyek

Aegistus király	Csuka János
Parasitus, a király szolgája	Kovács J. István
Clitemnestra királyné asszony	Szamosvári Gyöngyvér
Electra, Agamemnon király leánya	Papp Annamária
Chrisothemis, Electrának húga	Bódi Beáta
Chorus, vénasszony	Vajkó Anísia
Orestes királyfi, Electrának öccse	Kovács István Ákos
Mester, Orestes oktatója	Téglás Márton
Eszközök	Kovács J. István
Jelmez-fény-hang	Mészöly Géza
Zeneszerző	Bucz Magor
Rendezte:	Bucz Hunor

Látványosság és kimagasló színészi játék

Alföldi Róbert Passiójának is jót tenne az igazi Megváltó

Virágvasárnap megtöltötte a Papp László Budapest Sportarénát az Alföldi Róbert rendezte Passio XXI bemutatójára váró nézősereg. Az előadás olyan kérdések megválaszolására vállalkozott, mint hogy mi lenne, ha a passió ma történne meg. Észrevennénk? Mit csinálnánk? Ezekre a kérdésekre azonban csak részben kaptunk feleletet. A látványos koreográfiával, kiváló szereplőgárdával színre vitt előadás igen fontos, a passiótörténetet tekintve mégis sovány üzenettel engedte haza a nézőket, akik ennek ellenére kitörő örömmel fogadták a produkciót.

2006-ban mutatták be a *Manchester Passiont,* egy figyelemfelkeltő passiójátékot Manchester főterén, ahol a közönség kivetítőn követhette a város különböző pontjain játszódó bibliai jeleneteket. Egy moderátor irányította az eseményeket, és sok ismerős sláger csendült fel. A finálé már az összegyűlt tömeg előtt zajlott. Rosta Mária, a *Passio XXI* producere a *Mandiner.hu* internetes portálnak adott interjújában azt mondta: amikor az angol előadást megnézte, úgy érezte, „ezt itthon is meg kell csinálni".

A 2006 nagypéntekén előadott, valóban nagyszabású produkcióban egy mesélő ismertette a bibliai történetet, egészen részletekbe menő kiegészítésekkel például a keresztre feszítés gyötrelmeiről. Az akkori előadást most is megnézheti bárki a *Youtube-on,* a show végén Robbie Williams *Angel* című dalát sokan dicsőítésként, teljes átszellemültségben éneklik. De még előtte történik egy rendkívül hatásos és fontos jelenet, amelyben Jézus a manchesteri katedrális tetejéről elénekli a The Stone Roses *I am the resurrection* című dalát, amelynek a vége így hangzik: „I am the resurrection and I am the life, / I couldn't ever bring myself to hate you as I'd like." Azaz: „Én vagyok a feltámadás és az élet, sosem tudnám rávenni magam arra, hogy úgy gyűlöljelek, ahogyan szeretném."

Az akkori előadás egyfajta modern passiójáték volt, amely bevonva a városlakókat, igazi katartikus, közösségi élményt adott több ezer jelenlévőnek és tévénézőnek, hiszen a produkciót közvetítette a BBC.

A *Passio XXI* másra vállalkozott: egy grandiózus, kiváló színészekkel és énekesekkel előadott, átalakított passiótörténetre. A végeredmény pedig a vállalásnak megfelelően megszületett, a kerettörténet megmaradt, nem volt botrányos vagy provokatív, de maradt némi hiányérzetünk, mert elmaradt a megváltás, helyette ked-

ves gondolatokat kaptunk elfogadásról, szeretetről, mutató- és hüvelykujjal megformált szívecskével.

✷

Erős a nyitókép az Anna and the Barbies dalával – „Mi a terv, most, hogy minden célod elfogyott? / Merre mész, ha minden út már járt? / Ha nem felelsz meg, kell-e még, hogy jobb legyél? / Mennyit érsz, ha a hited megkopott?" –, egy ötven méter hosszú, kifutószerű színpad belsejéből bújnak elő a táncosok. A nagyhéten vagyunk Jeruzsálemben, ahol Júdás Uzi géppisztollyal a kezében készül rendszert változtatni és visszafoglalni a várost. Jézus pedig fehér pólós, farmernadrágos fiatal, aki a szeretetet hirdeti, és hangoztatja, hogy akik eltaszítják az üldözötteket, azok nem az igaz szeretetet hirdetik, mert az nem tesz különbséget barát és ellenség, muszlim és keresztény, zsidó és nem zsidó között.

A sokakat maga köré gyűjtő, laza ifjú – akit azért, őszintén szólva, nem látunk annyira szimpatikusnak – könnyedségét tovább fokozza, hogy amint mondja, vízből bor helyett inkább limonádét tudna csinálni egy kis citrommal, vagy hogy a gyógyító balzsam csak egy régi gyógynövényes családi recept. A fiatalos vagy inkább nyeglének ható mondatok mellett a bibliai tanításokat őszintén, sallangmentesen közli, ami így érdekes kettősséget ad. Ahogy a darabban elhangzó, a jelenre utaló kiszólások is: földosztás a haveroknak; mi betartjuk a törvényeket, amelyeket hozunk; ez a rendszer elsorvasztja a lelkeket; az embereknek báb kell, amelyet követhetnek, tartozni akarnak valahová; az emberek nem akarnak olyan világban élni, ahol nincs bosszú, ahol nem lehet valakit hibáztatni; előbb legyél jobb ember, aztán jobb hazafi.

„Ne higgyetek a képmutatóknak, a vallások tévedhetnek, a papok kihasználhatnak, a másik emberben és a szeretetben higgyetek, mert az túlél minden rendszert, és adjatok belőle mindenkinek!" – így szól egy rövid egyházkritikus részben egy másik üzenet Jézustól. De bármennyire szép is a gondolat, a valódi hittel, a megélt kereszténységgel szemben álló egyházi intézményrendszer bírálataként ez mégis kicsit üresnek hat. Ahogyan a „hogyan szerethetjük ellenségeinket?" kérdésre is mai válasz érkezik a valódi szeretetről: „Vagy elfogadod a teljes csomagot, vagy nincs előfizetés!"

„A keresztény ember Jézusban elsősorban a megnyugvást keresi, pedig az ő élete sem volt egészen nyugodt, főleg nem az utolsó évei, napjai. Azok a napok, amelyekről ez a darab szól. De nem csak az ő élete nem volt nyugodt, hiszen ha van egy ember, akinek ilyen hatalmas feladata van, akkor az megterhelő a családja, a barátai számára is – nyilatkozta korábban Székely Csaba, a *Passio XXI* szerzője. – Én ezeket az emberi viszonyokat szeretném bemutatni ebben a darabban. Itt mai embereket fogunk látni mai viszonyokkal, mai motivációkkal, viszont teljesen tiszteletben tartva a passiójáték hagyományait. Látni fogjuk a jól ismert történetet, egy teljesen mai megvilágításban." ▶

És valóban, kétkedő Jézust láthatunk a színpadon, aki anyjától kérdezi, hogy tényleg ő lenne-e az, akit az emberek vártak. (Érdekes, hogy egyszer sem hallható a színpadon a Jézus vagy a Mester kifejezés, talán a Messiás is csak párszor.) Mária (Pápai Erika érzékeny előadásában) pedig állandóan egy gurulós bőrönddel közlekedik, Názáretbe készülő, aggódó anyaként vinné haza a fiát. Péter, bár kőszikla a neve, mégis féltékenykedik, hogy szerelme, Magdolna túl sokat akar Jézus közelében lenni (Feke Pál és Tóth Gabi párosának énekteljesítménye dicséretes, játékuk már kevésbé meggyőző, de erről súlytalanná vált szerepük is tehet.) A tanítványok és a követők is kapucnis, pulcsis fiatalok, akik mikrofonba teszik fel folyamatosan a kérdéseiket. Júdás (Stohl András dúvadja) pedig olyan tanítvány, aki úgy érzi, félreértette Jézus szavait, mert ő agresszióval tenne igazságot, rendet, és árulása is emberi körülmények eredménye, mivel Jézus vagy a tanítványok, a saját és apja halála között kell döntenie. Egy élet a harmincért cserébe (mivel az alku tárgya nem harminc ezüstpénz, hanem harminc élet), így pedig elég egyszerűnek tűnhet a döntés, amelyet követően fejbe lövi magát.

„Ez a történet arról szól, hogy valaki azt hirdeti, hogy tiszteletben és szeretetben kell tartanunk egymást, és úgy kell élni, hogy a másik ugyanolyan fontos, mint mi vagyunk. Azt gondolom, ezek olyan alapügyek, még a mai Magyarországon is, mely kérdésekben nem lehetnek törésvonalak, pró és kontra oldalak. […] Ennek az előadásnak az a célja, hogy ezeket az alapgondolatokat, fogalmakat, melyeket a Biblia hordoz, kiemelje. Ha Jézus tanításainak csak a felét vagy negyedét vagy akár csak tizedét meghallanánk, vagy elgondolkodnánk azon, mi az egymás iránti szeretet, tisztelet, akkor sokkal nagyobb hatékonysággal tudna működni az életünk” – árulta el Alföldi Róbert. A már említett szeretet-, elfogadásüzenetekre, -gondolatokra azonban sokszor csak egy-két rövid mondat jut, így üresen lebegnek az éterben, vagy nincs időnk a megemésztésükre.

Ugyanakkor vannak egészen abszurdba hajló részek is, ilyen az öltönyös Pilátusé (Fekete Ernő hidegvérű helytartója), aki a néptől kérdezi meg nemegyszer tagoltan, hogy „az elborult agyú terroristát”, azaz Barabást vagy „az egyszerű embert”, azaz Jézust engedje-e szabadon. A darab alatt folyamatosan adagolt „igazmondások” után, zárásként – miközben Jézus már a csillogó kereszten lóg – felcsendül a Quimby *Senki se menekül* című dala, amelynek a „nem vagy egyedül” sorát visszhangozza a kórus még egy ideig, ez azonban elég kevés a megváltásélményhez, a passió üzenetéhez.

Így a *Passio XXI* rendkívül látványos koreográfiával (a nyitójelenet, a templom megtisztítása, a zárójelenet), remek színészekkel, érdekes, de sajnos nem túl erős hazai popdalokkal (akár írathattak volna újakat is) végeredményben egy kissé erőtlen előadás. Bár a szándék érthető, és a megfogalmazott üzenetek is fontosak, mégis, a színpadon ugyanezzel az energiával és szereplőgárdával egy eredeti passiótörténetet vagy egy *Jézus Krisztus szupersztárt* szívesebben látnánk, mert abban minden benne van, amit Alföldi Róbert és Székely Csaba is el akart mondani, csak jobban. Hiszen a 21. századnak is szüksége van az igazi megváltóra, nem csupán a Jézus-történet eladhatóbb szólamaira.

● Kézdi Beáta

(Az írás megjelent a Kötőszó blogon)

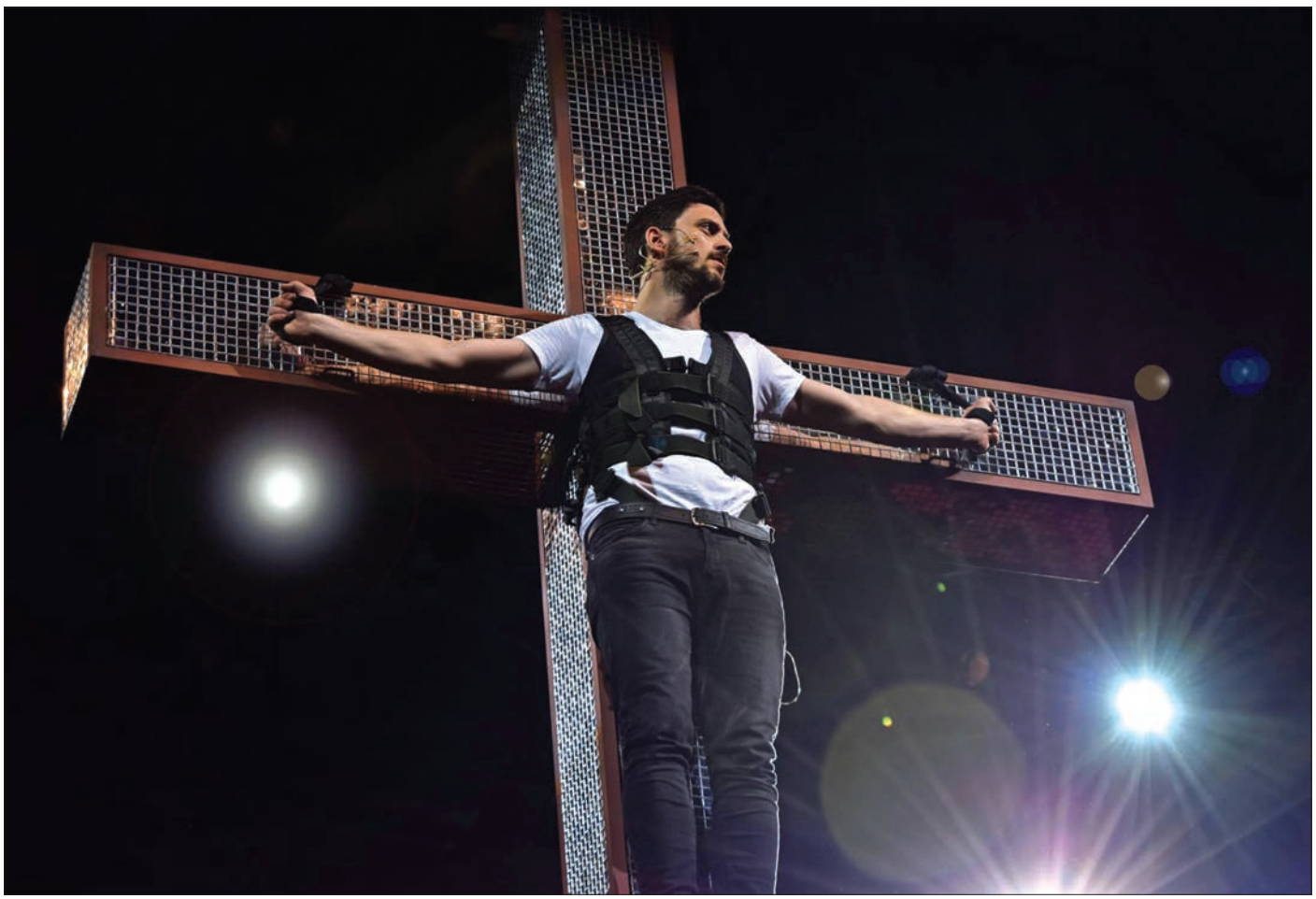

FOTÓK: HORVÁTH EVELIN LINA

A polihisztor orvos

Kossuth Lajos: „…kereng velem a szoba mint a részegekről mondják”

Almási Balogh Pált a homeopátiás – hasonszervi – gyógyászat hazai úttörőjeként, az orvosi műnyelv magyarítóinak egyikeként, az egészségügyi ismeretterjesztés megalapozói között tartjuk számon. Korának polihisztora volt, nagy történelmi idők tanúja a reformkorban és a szabadságharc bukását követően. Ami különösen érdekessé teszi az életútját: Széchenyi István és Kossuth Lajos háziorvosa volt, bizalmas barátjuk, életük több szálon is összefonódott. Százötven évvel ezelőtt, 1867-ben halt meg. Az évforduló kapcsán a református orvos és az evangélikus Kossuth kapcsolatát is felidézzük.

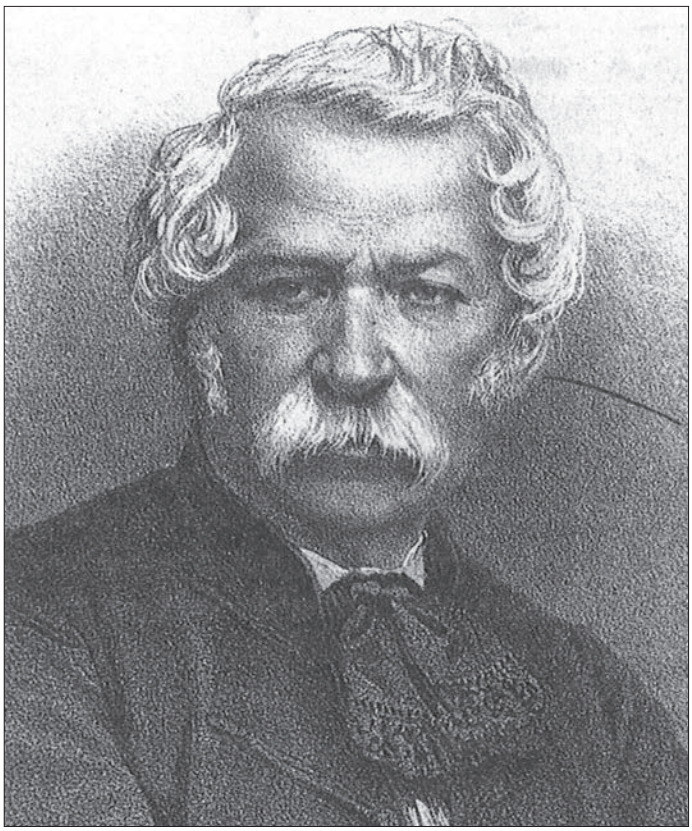

Almási Balogh Pál

Almási Balogh Pált 1823-ban avatták orvosdoktorrá. Két évvel később, harmincegy évesen felkerekedett, hogy találkozzon a német orvos- és természettudomány legjelesebb képviselőivel. Tapasztalatait és benyomásait élvezetes úti beszámolókban örökítette meg. Egy Bécs környéki kirándulás során például a Sasfiókkal találkozott. „A Hernál nevű falu mellett sétáltunk – írta –, honnan visszajövet a nagy Napóleon kis fiához akadtunk, ki tanítójával ezen a tájon sétált. Láttam őket a kocsiban felülés-kor. A gyermek szép, gyenge, szép piros szájú, szemében valami komolyság ül. Akaratom ellen jutott eszembe atyja, kinek hatalmában volt a világ, úgy, mint senkinek ő előtte.”

Weimarban Goethe vendége volt. A költőfejedelemnél tett látogatásáról többek között ez áll az úti jegyzetekben: „Goethe középszerű termetű és testű, magas, hátrahajlott homlokú, ezüstszínű puderes hajú, s még elevenséggel teljes képű ember, akin a 76 esztendők terhe kevéssé látszik. Szemeinek átható tekintetök néminemű tolmácsai a nagy léleknek. Egyébiránt… gondolkodást mutató halvány képén komolyság s valami visszatartóztatást képző, de szívességgel s emberséggel elegy lélek ült. Szava mély.”

Balogh Pál híres német orvosokkal társalgott, legnagyobb hatással azonban Samuel Hahnemann volt rá, akinek hívévé szegődött, és egyike lett a homeopátiás gyógyászat magyarországi népszerűsítőinek. A gyógymód hamar elterjedt Európában és Észak-Amerikában.

Nagy Károly, Balogh Pál életrajzírója így összegezte orvosi működését: „…nagyon lelkiismeretes volt, betegeiről terjedelmes orvosi naplóiban pontos s részletes, nemegyszer hosszú évekig folyamatosan követhető kórtörténeti adatokat vezetett. […] A betegek beszámoló leveleit csatolta a kórtörténetekhez, csak így volt módja, hogy hosszú idő után is helyes válaszokat írjon az újra jelentkező pácienseinek. Levelezésben állt csaknem az egész történelmi Magyarországon szétszórt betegeivel. […] Jó orvos volt, rendelkezett mindazokkal a tulajdonságokkal, melyek a jó orvost jellemzik. Okos és jól képzett volt, a szakma csaknem minden ágában járatos. Kora orvostudományát elméletben és gyakorlatban tökéletesen ismerte. Tanulmányai alatt a külföldi irodalmat is rendszeresen tanulmányozta. Pályáján elérte a legmagasabb tudományos rangot, egyetemi tanár lett.”

Almási Balogh Pál az orvosi tevékenysége mellett tudományszervezőként és nyelvújítóként is kitűnt. Munkásságának elismeréseként a Magyar Tudós Társaság levelező (1931), majd rendes tagjává (1835) választotta. A haza szolgálatában közéleti ember is volt. Talán legjelentősebb alkotása az Angol–Magyar Kereskedelmi Intézet létrehozása. Tihamér fiától is tudjuk, hogy „nem volt Magyarországon magánember, akinek annyi könyve lett volna, mint neki [48 ezer kötet]. Összes keresményét erre áldozta. […] Folyton érkeztek a nagy ládák külföldről, melyek csak úgy ontották magukból a könyveket. S édesapám csillogó szemmel, átszellemült arccal szorított nekik helyet a többi könyvek között. Legnagyobb földi örömre volt, ha azokat folyton folyvást rakosgathatta. Létrán fel, létrán le, hol kiszedte, hol visszarakta. És nekem ott kellett segédkeznem”.

Külön kell szólnunk Almási Balogh Pál Széchenyihez és Kossuthhoz fűződő kapcsolatáról s arról a diplomáciai érzékről, amely révén pártatlan maradt akkor is, amikor a két nagy államférfi vitában feszült egymásnak. ▶

Széchenyi *Naplójában* számos helyen találunk utalást a doktor személyére. A lelki és szellemi, továbbá a politikai, gazdasági és akadémiai kérdésekben legtöbbször közös álláspontonvoltak. Kossuth gyakran betegeskedett a gyomrával és a tüdejével, ezért fordult Balogh Pálhoz. 1836-ban már az egész családját a neves doktor kezelte, aki aggódva figyelte páciensét a börtönbüntetés alatt és kiszabadulása után, a viharos években.

Kossuthtal vélhetően 1936 nyarán találkozott először, amikor az feszült politikai légkörben élt. Az *Országgyűlési Tudósítások* megszűnése után *Törvényhatósági Tudósítások* címmel egy új illegális lap szerkesztését kezdte meg. Ekkortájt egészségi problémák is gyötörték. Erről, továbbá szokásairól, a beteg és az orvos kapcsolatáról árulkodnak Balogh Pálhoz írott levelei.

Pest November 2-án 1836.

Tekintetes Doctor úr!
Ma, holnap s holnapután, a szabott órában személyes látogatást tennem teljesen lehetetlen, orvosság nélkül lenni pedig nem szeretnék, különben is ma lévén a bevétel napja, (mert hétfőn reggel vettem be az utolsó adagot) írásban kénteleníttem tehát egészségem állapotja felöl számot adni, s hálás köszönettel fogadott készségétől további szíves tanácsadósa lenni.

Harmadnap óta igen fájdalmasan vagyok. Az előtt szorulásom volt gondoltam a Chocolade okozhatja [Almási Balogh Pál 1831-ben jelentette meg A kávé, thé és csokoládé *című munkáját, amelyben egyebek mellett felhívta a figyelmet az élvezeti szerek veszélyeire], s holmi leveseket reggelizek, amazt elhagyván. A szorulás elmaradt de 3 nap óta alkalmatlankodik a végbél kizsugorodás a mi bizonyos fájdalmas ingerültségben tartja testemet, akkor is fáj ha állok, még jobban ha járok, az ülés pedig már épen fájdalmas. Ezt most másod ízben tapasztalom életemben. Először mint egy két évek előtt tapasztalám, de akkor kevés órák múlva magától elmaradt. Ezt közönségesen hemoroidalis jelnek szoktuk mi profanus emberek tartani, de én hátgerincz fájdalmat mellette nem érzek.*

Még különösebb egy másik jelenség, mellyet tegnapelőtt reggel vettem észre. T. u. elől a nemző tagok tövében (talán ágyéknak nevezik ezen testi részt) épen a bal láb czomb hajlásában inakon, valami lassú daganat támad, melly csak akkor fáj, ha vagy megtapintom vagy lábamat felemelem, nem igen nő, de a bőr mintegy tallérnyi nagyságban gyengén veresedik, azonban ez a veresedés sem nagyobbodik. Venerikus daganatnak nem tarthatom, mert egy hó napja hogy asszonyhoz nem nyúltam. Általában testalkotásom ismertető jeléül megjegyzem, hogy soha egész életemben inficiálva [fertőzve] nem voltam, soha mercurialis [higany] szerekkel nem éltem s tudtomra testemben egy mákszemnyi kényesőt se oltottak.

De az egész testem is igen érzékeny ezen jelenségek mutatkozása óta, – úgy szólván mindenem fáj, p. o. ma reggel tapasztaltam, hogy 8 levelet borítékozván ezen borítékozás mellett papiros vágás közben, az olló olly fájdalmasan bántotta ujjaimat, hogy kesztyűt voltam húzni kéntelen – általában úgy látom hogy a mi kevés hús maradt még rajtam, minden rugóságát elveszítette; igen szemlátomást száradok, egy hét előtt még viselhettem pecsétnyomó gyűrűmet bal kezem mutató ujján, most már nem, mert minden pillanatban elvesztem ujamról.

Mindezek talán az orvosiszerek hatása kezdetének jelei. Egyébiránt fejem izzadása elmúlt, pedig az előtt járás közben hamar megizzadt, ha bár hűs volt is a levegő, (talán mert sebesen szoktam járni) e helyett most hónom alja izzad, de nem igen, csak sebesebb mozgás közben. – Az ételt nem épen kívánom de ha mellé ülök jó

Kossuth Lajos

ízűen eszem. Nyelvem ragacsos, enyves reggelenkint, s fejéres mindig, de sem savanyú sem keserű.

Arczom színe azonban még mindig szokatlanul sárgás, szemem sem egészen tiszta.

Naponként kevesebbet dohányzom, s naponként kevésebbé kívánom a dohányzást.

Munkaközt felejthetem azt a bizonyos, unbesorgsicht [gondatlan, elintézetlen] állapotot, de könnyen fáradok s jól esik ha fekhetem, úgy hogy szokásom ellen 9 óra tájban már lefekszem s nem mondhatom hogy rosszul alunnék.

E szerint minden aprólékosságot megírtam. Mert a mint egyébkor nem igen szoktam magammal bíbelődni így most a Tettes úrnak orvosi segedelmével élvén, kötelességnek tartom minden csekélységről számolni.

A dietat bár nem szorossan, az eddiginél tízszer szorosabban is örömest megtartom, ha szükséges. Elfelejtettem megkérdezni, ha a hidegvizeli mosdás nem ellenkezik-e az orvossággal?

Méltóztassék inasom által a közelebbi néhány napokra ismét orvosszereivel ellátni.

Egyébiránt a mint nagy szerencsémnek fogom mindég tartani, ha Tettes uraságod megengedi, hogy jeles személyét barátaim közé számíthassam, úgy becses barátságát hasonló érzelemmel szíves segedelmét pedig tu… [olvashatatlan] háládatossággal viszonozni, szebb kötelességeim közé számítom s valódi tisztelettel vagyok

alázatos szolgája Kossuth Lajos m. p. [m. p.: saját kezűleg]

Amikor Kossuth egészsége jobbra fordul, orvosának tanácsára Zugligetbe költözik. Itt fogják el az 1837. május 5-re virradó éjjelen. A várba viszik, a volt Bécsi kapu mellett lévő kaszárnyába. A jó levegőről a börtön sötét, nyirkos cellájába kerül, csak fentről szűrődik be némi fény. Balogh természetesen a börtönben is gyakran felkeresi, és aggódik az állapota miatt. A következő levél a cellában íródott.

Tekintetes Almási Balogh Pál orvos Doctor úrnak
Pest. Feldunapart Nákóház Buda 8. 13. 1839

Kedves Barátom Uram! Sok a bajom […]. De néhány nap óta, mindig nagyobbodva hozzájött ez a baj, hogy este lefeküdvén rendesen ollyan mákonyos forma mély álomba merülök mellyből azonban éjfél előtt szörnyű kellemetlen émelygés ébreszt föl, hányhatnám s mihelyt fejemet a párnára leteszem kereng velem a szoba mint a részegekről mondják (14 éves gyerekkoromban egyszer liqueurral leittatva, magamon is tapasztalám), ma éjjel már órákig feljárni valék kénytelen, most ha csak ültem is előjött az émelygés. […]

Még megjegyzem, hogy számban örökké egy különös ércz íz lakik olyan forma mint a zsíros zöld rézrosda, Diaetámot ami illeti: reggelizni nyers tejet, vagy pirított vajas kenyeret szoktam. Délre kétételt főzetek, ritkán eszem meg, gyakran csak egyet. Este soha semmit. Általában az étel megtölt de nem táplál. Az álom (nállam az említett esti elkábuláson kívül nagy ritkaság) nem frissít, reggel fáradtabban kelek, mint este feküdtem. […]

Küldeményét kérve és várva, hálás barátsággal vagyok
aláz. szolgája Kossuth Lajos

Múlik az idő, és semmi jel nem mutat arra, hogy Kossuth előbb-utóbb szabadulni fog. Orvosa szomorúan állapítja meg, hogy délceg tartása hajlottá vált, sötét haja megritkult, arcbőre sápadtabb, mint korábban volt. Aztán az 1839–40-es országgyűlés ellenzékének és Deák Ferencnek köszönhetően a többi politikai fogollyal együtt kegyelmet kap, és 1840. május 10-én kiszabadul. Balogh ezután is mellette van, most a sok munkában látja a gondok okát. „Aggodalmai nem voltak túlzottak – írja Fialovszky Béla *Almási Balogh Pál dr. élet- és jellemrajza* címmel 1933-ban megjelent könyvében. – Lázak sorvasztják [ti. Kossuthot], fizikuma már alig bírja az iramot és bekövetkezik, amit előre sejtett, amitől annyira féltette: 1848 májusában, mikor mint pénzügyminiszter, pénzek veretéséről gondoskodik, kénytelen hivatali szolgálatával felhagyni, mert tüdővérzés lepi meg. De a betegség most sem tudja hosszabb időre ágyba kényszeríteni […]. A lapok figyelmeztetik a nemzetet, imádkozzék életéért.”

Úgy látszik azonban, hogy kemény fából faragták, mert a sok vihar és az emigráció dacára hosszú életet élt: kilencvenkét éves korában hunyt el.

Rendkívül érdekes az a levele is, amely házasságával kapcsolatos. Ismeretes, hogy felesége, Meszlényi Teréz katolikus vallású volt, Kossuth pedig evangélikus. A következő levelében Baloghnak köszöni meg sikeres közbenjárását az egybekeléssel kapcsolatban, és sürgeti a további intézkedéseket.

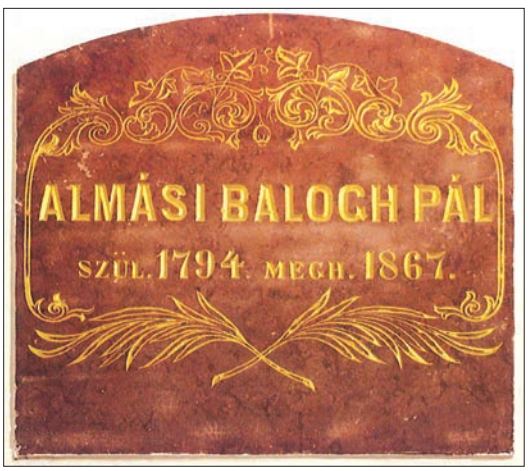

Almási Balogh Pál sírjának záró márványköve Budapesten, a Kálvin téri kriptában

Tettes Almási Balogh Pál úrnak Pest December 16. d. 1840.

Kedves barátom!
Szívességét a leghőbb köszönettel köszönöm. Megtevénk a helybeli Plébánosnál Feichtinger Prépost úrnál mind azon lépéseket, miket Ön becses levele szükségesnek mondott – ez a jó ember sok nehézségeket tőn […]. Ő már tudta, hogy Ön nevemben szót tőn az illető helyen, s egyszer azt is mondá, hogy kedvezőnek látszó választ csak azért adák Esztergomban, hogy tőlem szép szerrel menekedjenek. – Természetesen megérintém, hogy nem nagy dicséretet mond a Herczegprímás udvaráról, ha ügynökeiről illy alávalóságot, s gyávaságot fölteszen.

Alázatosan kérem kedves barátom méltóztassék e levelem folytában a szükséges tudakozódást és sürgetést megtenni.

Egyébiránt én December utolsó napján akarnék eskünni; s dimissionalist [elbocsátó levelet] is kértem a plébánostól, mert jegyesem restellene a parochiára menni; s hon szeretne a ceremónián átesni. – Az elsőre nézve azt mondá a Plébános, hogy Január 7-ig terjed a tilos idő – én azt tartom csak karácsonyig. – A másodikra ő határozottan nem nyilatkozott, de beszéd közben érinté, hogy az esküvésnek a háznál történnie nem lehet, hanem; paplakban kell. – Én ezt természetesen magának a pastoralisnak (lelkipásztornak], értelmében bátor magyarázatnak tartom; mert az a templomból tiltja ki a vegyes házasságok esketését, és így maga kap rajta, hogy másutt történjék, a paplak említése csak illedelem parancskép van oda téve, – az olly botrányok kizárására, mint itt ott történnek: de korán[t] sem kizárólag azért szól illy formán az encyclica „in domo parochiali vel alio loco decenti” – [a plébániaházban vagy más szép helyen]. Ezeket azért írom meg, hogy megkérjem hahogy a dolog különben rendén van, s történhetik, méltóztatnék megkísérteni a kieszközlést […].

Bölcses válaszát minél előbb alázatosan kikérem.

A mi azt a másikat illeti, miről aként méltóztaték nyilatkozni, hogy majd személyesen értekezünk, én szíves barátságát e részben is a legőszintébb érzéssel köszönöm, de megvallom, hogy még csak eszem ágába sem jutott ilyes mivel alkalmatlankodni akarni: – én azt csak amúgy közbevetőleg említettem minden célzás, minden vég nélkül.

Fogadja még egyszer szíves köszönetemet. Isten Önnel, s a házával – ölelem meleg barátsággal
barátja és polgártársa Kossuth

A házasságot végül 1841. január 9-én kötötték meg a pesti belvárosi plébánián. Feichtinger plébános adta össze őket.

Almási Balogh Pál a szabadságharc leverése után rendőri felügyeletet kapott, ezért aztán eltűnt a közéletből, és külföldi utazásra is csak 1856-ban gondolhatott, amikor hosszabb tanulmányutat tett Párizsban, Londonban és Brüsszelben. Életének ebben a nehéz időszakában minden energiáját az orvosi munkájába fektette, azzal a fájdalommal, amely híres betegeinek elvesztésével járt.

Végezetül emlékezzünk meg bátor feleségéről, Ágoston Amáliáról, aki a honvédkórházban a legsúlyosabb sebesülteket ápolta, és sok hazafinak segített az emigrálásban. Többek között Horváth Mihály, a jeles történész is az ő segítségével menekült el az országból. Ezért aztán az asszonyt, a „honvédek anyját” elfogták, és börtönbüntetésre ítélték. Több hónapon át az Újépületben (a Neugebäudében) raboskodott. Az innen küldött levelei a családjáért aggódó édesanyáról árulkodnak, és hű képet festenek az akkori börtönviszonyokról.

• Kő András

Királynőből szolgálólány

Bach-orgona-avató a Hold utcában

Az ország szívében, nem messze a magyar Parlamenttől, egy mellékutca torkolatában áll a német ajkú reformátusok temploma. Kevesen ismerik ezt az épületet, bár a gyülekezet történelme immár több mint másfél évszázados. A Hold utcai református templom, amely egy időben épült az ország házával, szerényen húzódik meg a Belváros házai között, megjelenésében mégis azt hirdeti, hogy Isten dicsőítésére hivatott.

A második világháború végétől egészen 2002-ig a templom kapui zárva voltak. Ezt leginkább csak azok tudták, akik naponta arra jártak. Évtizedeken át eredeti rendeltetésétől idegen funkcióban, raktárnak használták. Volt azonban egy maroknyi kis csapat, amelynek a tagjai így is otthonuknak vallották, és soha nem mondtak le arról, hogy egyszer ismét az lesz, aminek az építők szentelték.

Tizenöt évvel ezelőtt kapta vissza az egyház a patinás templomot, hogy újjáépítése után ismét Isten dicsőségét szolgálja. A gyülekezet történetéből tudjuk, hogy a nagyharangot 1903-ban Vilmos császár adományozta; 1945-ben ezt elrabolták, és csak 2002-ben kapott új harangot a templom – Lévai Anikó és Orbán Viktor adományaként.

Bach-orgona Budapesten

2017 virágvasárnapján a Hold utcai német ajkú reformátusok nemcsak a templom újjáépítésére emlékeztek, hanem a gyülekezet örömére új orgonát is avattak. A hangszert Faragó Attila orgonaépítő *(képünkön)* és az általa vezetett Aeris Orgona Kft. készítette. Budapest első Bach-orgonáját a türingiai orgonaépítészet mesterművei inspirálták.

A fiatal szakemberekből álló Aeris Orgona Kft. már 2014-ben épített egy türingiai hangszert a ceglédi evangélikus temp-

lomban – ennek „csodájára járnak”, és a nemzetközi hírnévre szert tett orgonát azóta nem egy nagy hírű orgonista megszólaltatta. Az orgonaépítő csapat számos tanulmányúton ismerte meg a Johann Sebastian Bach korabeli Türingia orgonáit. Akárcsak a ceglédi hangszert, a Hold utcai orgonát is az arnstadti templom 1703-ban Johann Friedrich Wender által épített orgonája ihlette. Ezen a hangszeren játszott 1703–1707 között, arnstadti éveiben Bach a templom kántoraként.

A felavatott hangszer orgonaszekrénye borovi fenyőből készült, a homlokzati sípokat takaró motívumokat hársfából faragták. Az orgona minden eleme természetes anyagok – kovácsoltvas, juhbőr, tömör fa – felhasználásával készült. A gyülekezet hírlevelében *(Gemeindebrief)* olvasható, hogy „a Hold utcai hangszer Budapest első olyan orgonája, amely egy hangszerben ötvözi a Bach által elismert és használt orgonák hangzását, lehetővé teszi a korabeli játékmód szerinti differenciált billentéskultúra alkalmazását, és külső megjelenésében is a 18. század hangszereit idézi meg”.

Szolgálatba állítás

Már jóval a virágvasárnap délutáni ünnepség kezdete előtt folyamatosan érkeztek a meghívott vendégek és a gyülekezet tagjai. A rendezők gondosan elkészítették a vendégek helyeit. A kezdéshez közeledve egyre többen tűntek fel az egyházi, társadalmi és zenei életből ismert személyiségek közül a korszerűen felújított épület padjaiban, és mire a harangszó jelezte az esemény kezdetét, zsúfolásig megtelt a templom. Ünnepélyesen hangzott fel az új orgona hangja Fassang László Liszt-díjas orgonaművész keze alatt, miközben Bogárdi Szabó István dunamelléki református püspök vezetésével bevonultak a vendégek: Orbán Viktor miniszterelnök, a templom lelkészei – köztük Balog Zoltán református lelkész, emberierőforrás-miniszter – és számosan a közismertebb meghívottak közül.

Köszöntőjében Balog Zoltán elmondta, hogy a német ajkú református egyházközséget százötvennyolc éve alapító osztrák, német, svájci, holland és dán bevándorlók hármas örökséget hagytak a mai közösségre: az evangélium hirdetését, a szeretetszolgálatot és a közéleti felelősséget. Most az új orgona felavatásával megkapták negyedikként a kultúra terjesztésének feladatát is. Hozzátette, hogy „ez a páratlan hangszer, a hangszerek királynője itt szolgálólány lesz, tanúságtevő, az evangélium hirdetésének szolgálója”.

A bevezető szavak után Fassang László a *Robertsbridge-i kódexben* megörökített, 1330-ban lejegyzett dallammal kezdte orgonaavató szolgálatát. Miközben zengett az ismeretlen szerző műve, az ősi zene hallatán középkori hangulat töltötte be a templomot. Fassang László az est folyamán Bach művei mellett Dietrich Buxtehude, Georg Böhm, Georg Friedrich Händel egy-egy darabját is megszólaltatta az ünnepi alkalmon. Az utóbbit Miklósa Erika (ének) és Rohmann Ditta (gordonka) közreműködésével.

Az est liturgikus részét a gyülekezet éneklése nyitotta. A 42. genfi zsoltárt – az új orgona hangjától kísérve – magyarul és németül is énekelték az egybegyűltek. Bogárdi Szabó István püspök prédikációját a 118. zsoltár versei alapján fogalmazta meg, nemcsak az új orgona szolgálatára utalva, hanem virágvasárnap ünnepére is.

Istenre hangoltan

Felszólalt az ünnepi alkalmon a Budapesti Német Ajkú Evangélikus Egyházközség lelkésze, Johannes Erlbruch, és köszöntötte az ünnepi gyülekezetet Philipp Klais, a bonni Klais Orgelbau vezetője is; szavait Balog Zoltán miniszter tolmácsolta.

Ha lesz elegendő ilyen kavics, akkor Európa megújulhat, és Magyarország is szilárdan megállhat” – fogalmazott a miniszterelnök.

Sokgyökerű gyülekezetnek nevezte a Hold utcai reformátusokat, akik régi templomuk felújításával is igent akartak mondani gyökereikre. Annak megtestesülését látja e templomban, hogy egy sokszínű közösség, amelyben a közös hit az összetartozás kötőanyaga, még a világháborúk, vészkorszakok és a kitelepítés után is erős lelki házzá tud épülni.

Az ünnepség végén Orbán Viktor állami kitüntetést adott át Jürgen Illing német ügyvédnek, aki aktívan részt vett a templom tizenöt évvel ezelőtti felújítási munkáinak megszervezésében.

Az új orgonát felavató Fassang László Liszt-díjas, érdemes művész személyes vallomásként arról beszélt a *Parókia* portál riporterének, Fekete Zsuzsának, hogy zenészként lelkileg is kapcsolódik azokhoz a gondolatokhoz, amelyeket például Bach fogalmazott meg kotta formájában. „Ugyanígy azok az igazságok, amelyeket a Bibliában olvasunk, a mindennapi életünk részévé válnak, de ezek is megfoghatatlanok, mint a hang. A zene nagyon távoli, mégis létező dimenziót jelenít meg. Az orgona számomra Isten hangjának

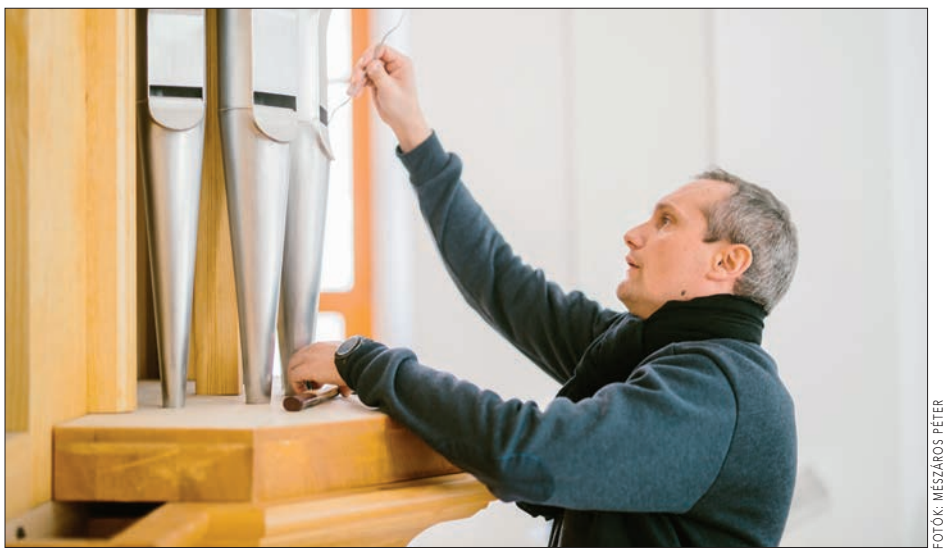

FOTÓK: MÉSZÁROS PÉTER

Fassang Lászónak a 118. zsoltár dallamára felhangzó improvizációját követően emelkedett szólásra Orbán Viktor, Magyarország miniszterelnöke. „Ötszáz évvel ezelőtt kő hullott a nyugati világ mozdulatlan állóvizébe, hirtelen minden megváltozott, a Wittenbergből indult hullám eljutott a nyugati világ négy sarkába, minden megújult: egyház, gazdaság, kultúra – fejtette ki a reformációról szólva a kormányfő. – A reformáció ötszázadik évfordulóján nem kell más, mint hogy legyenek olyan kavicsok, amelyeket a gondviselés keze vízbe dobhat.

közvetítője. Az őszinte zenében mindig érzem Isten jelenlétét. Amit az igehirdetés már nem tud szavakkal kifejezni, azt elmondja a zene” – mondta az orgonaművész.

Budapest új Bach-orgonája jelentős szerepet tölthet be a főváros sokszínű zenei életében, ha felfedezik azok a művészek, akik nyitottak a régi zenei irányzatokra és Bach orgonaművészetére. Ebben is példát mutat az orgonát felavató Fassang László, aki április 29-én az új hangszeren tartja doktori koncertjét.

• Marosi Nagy Lajos

A budavári evangélikus szabadegyetem következő alkalmát május 8-án, hétfőn 19 órai kezdettel tartjuk a Bécsi kapu téri evangélikus templom kápolnájában (1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 28.). Bence Imre esperes áhítatát követően dr. Ecsedi Zsuzsanna egyházzenész, az Evangélikus Kántorképző Intézet tudományos munkatársa tart előadást *„Zengd, lelkem, énekszóval az Úr nagy jóvoltát!" (EÉ 45,3) – A reformáció zenéje* címmel. A belépés ingyenes, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Pályázat lelkészi állásra. A Mohács–Magyarbóly–Siklós Társult Evangélikus Egyházközség presbitériuma pályázatot hirdet a 2017. szeptember 1-jétől betöltendő lelkészi állásra. A gyülekezet azoknak a lelkészeknek a jelentkezését várja, akik a törvényben előírt feltételeknek megfelelnek, és vállalják a szórványban élő kicsiny, de hűséges nyáj lelkigondozását, tanítását, vállalják a rendszeres igehirdetési szolgálatot a vele járó utazással, amelyhez a gyülekezet szolgálati gépkocsit biztosít. A lelkészi javadalmazás átlagos, a díjlevél az esperesi hivatalban megtekinthető. A parókia Mohácson van, kétszintes, összkomfortos épület a templom mellett. A pályázatokat a Tolna-Baranyai Esperesi Hivatalba (7150 Bonyhád, Dózsa Gy. u. 67.) kell eljuttatni. Beérkezési határidő: 2017. május 31.

21. KÖSZI Napvető kreatív tábor 7–12. osztályosoknak. Piliscsaba, július 16–22. A közösségépítő táborban a fiatalok megértő, szeretetteljes közösségben vehetnek részt olyan programokon, amelyek személyiségüket, tudásukat és kreativitásukat is gazdagítják. Idei témánk: *Angyalok és démonok;* idén nyáron a KÖSZI Napvető kreatív táborban szembenézünk a sötét oldallal, még ha az néha éppen mibennünk található is. Megvizsgáljuk, minket mi kísért meg, mi lakozik a gonoszság mögött, hogyan bánjunk az ellenségeinkkel, és hogy mit gondolunk a büntetésről. Tesszük ezt nevetve, táncolva, alkotva, sportolva, énekelve és csapatban játszva, hiszen hisszük, hogy végül győzedelmeskedik a jó. Légy velünk ördögien-angyalian kreatív a KÖSZI Napvető kreatív táborban! A részvételi díjak, a kedvezmények és a technikai részletek a KÖSZI honlapján: *www.koszi.net.* Információ: Tóth Enikő; tel.: +36-70/209-3307; e-mail: koszi@koszi.net.

21. KÖSZI Napvető kalandtábor 3–8. osztályosoknak. Piliscsaba, augusztus 6–12. A KÖSZI Napvető kalandtábor a gyerekek tartalmas időtöltését, személyiségének fejlődését tűzi ki célul egy élményekben gazdag nyári héten át. Izgalmas, szórakoztató programokon keresztül tanulnak egymástól a résztvevők, miközben ismeretterjesztő, csapatépítő játékokon, tartalmas beszélgetésekben vesznek részt. Idei témánk: *Legyetek jó, ha tudtok!* Idén nyáron a KÖSZI Napvető kalandtáborban a jóság pajzsát magunkra véve szembeszállunk a sötét oldallal, még a saját rossz érzéseinkkel is. Énekelve, nevetve, táncolva és kalandozva, nagy csapatjátékokkal és izgalmas vetélkedőkkel vár a KÖSZI Napvető kalandtábor! A részvételi díjak, a kedvezmények és a technikai részletek a KÖSZI honlapján: *www.koszi.net.* Információ: Tóth Enikő; tel.: +36-70/209-3307; e-mail: koszi@koszi.net.

Balikó leszármazottak találkozója. Családi találkozóra hívjuk az őriszigeti Balikó Mihály takácsmester (sz. 1848) és Pathy Julianna (1850) leszármazottait Kőszegre június 30. július 1-jére (péntek–szombat). Van lehetőség korábban érkezni és tovább maradni is. Kérjük a mielőbbi kapcsolatfelvételt a szervezés érdekében. Elérhetőség: gyurkaeszter@gmail.com, 1/315-6233.

Kolozsvári rakott káposzta

Hozzávalók

1,5 kg savanyú káposzta
1 kk. őrölt kömény
4 babérlevél
1,5 bögre rizs
1,5 kg darált hús (dagadó)
3 vöröshagyma
4 gerezd fokhagyma
só, őrölt bors
1 ek. pirospaprika
1 ek. borsikafű (morzsolt, szárított)
1 ek. kapor (morzsolt, szárított)
1 szál füstölt kolbász
10 dkg kolozsvári szalonna
3 ek. zsír
5 dl tejföl

Elkészítés

A káposztát, ha túl savanyú, átmossuk, kinyomkodjuk, és egy evőkanálnyi zsíron kevés vízzel, az őrölt köménnyel és a babérlevéllel körülbelül húsz perc alatt puhára pároljuk. Egy evőkanálnyi zsíron megdinszteljük az apróra vágott vöröshagyma egyharmadát, majd hozzáadjuk a rizst, sózzuk-borsozzuk, felöntjük másfélszeres mennyiségű forró vízzel, lefedjük, és meleg helyen megvárjuk, míg a rizs megdagad. A kolbászt felkarikázzuk, a kolozsvári szalonnát vékony darabokra vágjuk, és egy evőkanálnyi zsíron átsütjük. Egy evőkanálnyi zsíron megdinszteljük a maradék apróra vágott vöröshagymát és a zúzott fokhagymát, meghintjük pirospaprikával, beleforgatjuk a darált húst, sózzuk-borsozzuk, hozzáadjuk a borsikafüvet, az őrölt kaprot, és fedő alatt az egészet puhára pároljuk. Ha szükséges, kevés vizet öntünk alá. Egy tepsit vagy hőálló tálat zsírral kikenünk, és az aljára tesszük a káposzta egyharmad részét, rásimítjuk a rizs és a hús felét, erre rakjuk a kisült kolbász és szalonna felét. Újabb káposztaréteg következik, amelyet meglocsolunk tejföllel, újra rizs és a hús másik fele, a maradék kisült kolbász és szalonna. Végül az egészet befedjük az utolsó réteg káposztával. A tetejét bőven meglocsoljuk tejföllel, megszórjuk pirospaprikával. Előmelegített sütőben 200 fokon harminc perc alatt készre sütjük.

• M. T. ZS.

A templom egere

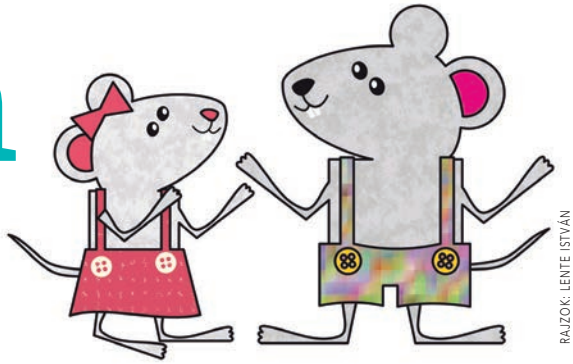

RAJZOK: LENTE ISTVÁN

Cím: Cin Bora, Legszebbfalu, Templom u. 1.
Feladó: Cinka, Másikváros, Luther tér 1.

Kedves Bora!
Nagyon jókat írtál. Egészen kedvet kaptam a Biblia olvasásához, de hát tényleg rettentően hatalmas és hosszú könyv. Ugye mesélsz még te nekem belőle? Túl kicsi vagyok még hozzá, hogy egyedül lapozgassam, azt hiszem.
Kíváncsian várja leveled: Cinka

Rébusz egér feladványa

A dióhéjból kiborulva összekeveredtek a szavak. Rakd őket a megfelelő sorrendbe, és megtudhatod, mi a Biblia üzenete dióhéjban. A megoldást küldd el az *Evangélikus Élet* szerkesztőségének: 1091 Budapest, Üllői út 25. E-mail: evelet@lutheran.hu.

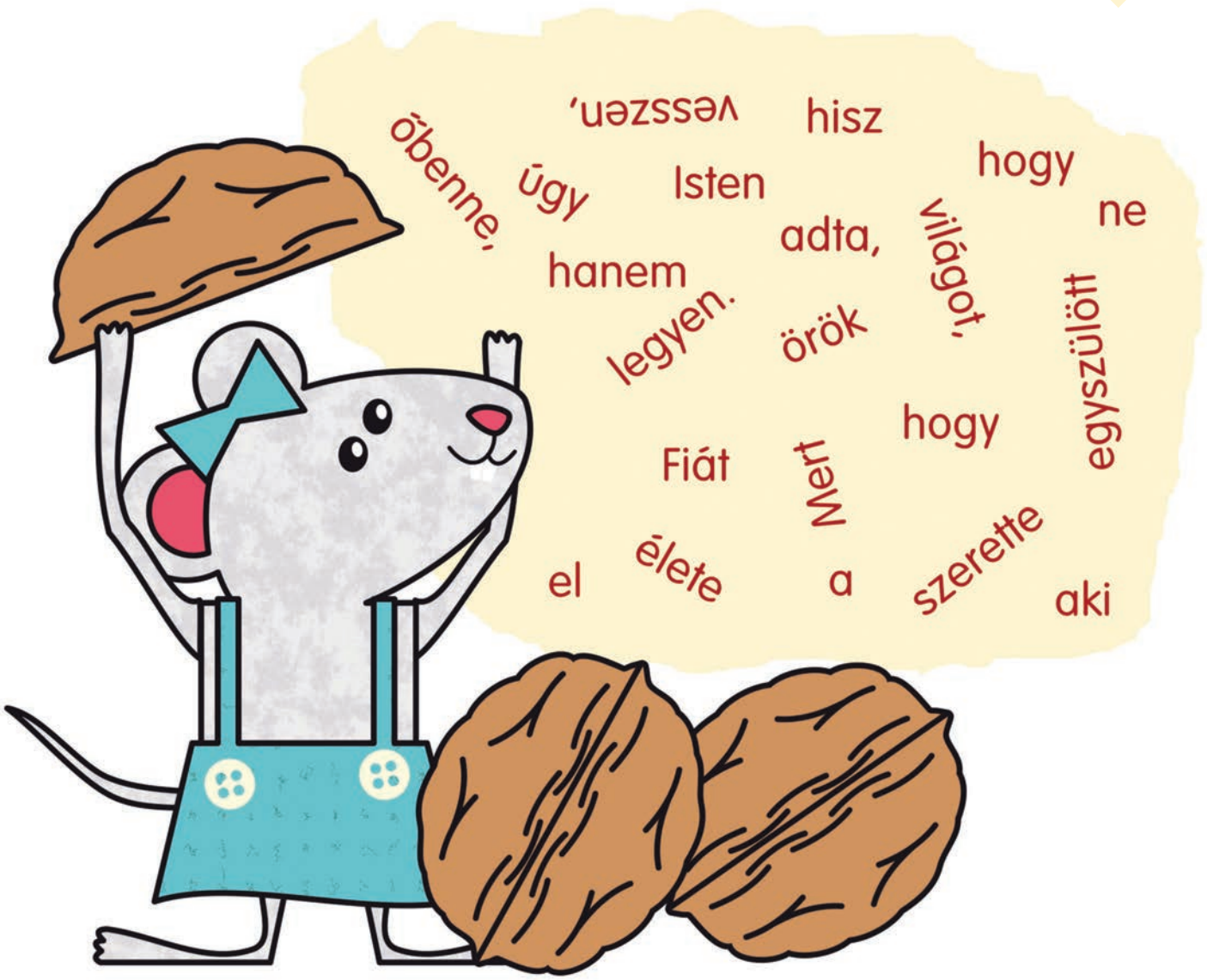

Kedves Cinka!
Azt írtad, meséljek még a nagy könyvről. Hát, megpróbálok.

Nem szívesen beszélek erről, de neked elárulom: a méretemnél fogva én sem tudom egyedül lapozni a Bibliát, és ez eléggé zavar. Viszont az jó, hogy istentiszteleteken és egyéb gyülekezeti alkalmakon sok mindent felolvasnak belőle.

A Biblia két nagy részből áll, és a nagy részeken belül sok könyvből. Az első nagy részt Ószövetségnek nevezik. Ennek a könyveit a zsidó nép írta le réges-régen, és a világ és az ember teremtését mondják el, aztán arról szólnak, mi történt a zsidó néppel, hogyan kötött vele szövetséget Isten. Már tapasztalatból tudom, hogy amikor egy-egy történet hordozza az üzenetet, azt általában értem. Neked is azt ajánlom, hogy először ezekkel a történetekkel ismerkedj meg.

A zsoltárokat és a példabeszédeket is szeretem, mert ezek olyan érzéseket és gondolatokat fogalmaznak meg, amik az én fejemben is megfordulnak: örömöt, hálát, magányosságot, várakozást, útkeresést. A zsoltárok Istenhez szóló, Istent magasztaló költemények, imádságok. A példabeszédek tanítások és bölcs mondások az emberek számára.

Különösen kedvelem az evangéliumokat. Ezek már a Biblia második nagy részében vannak, amelyet Újszövetségnek neveznek. A négy evangélium azt meséli el, mit tett Jézus, Isten fia, amikor emberként élt itt a Földön, a többi ember között.

Nagyon jó, hogy van itt a templomban legalább egyszer egy héten egy olyan alkalom, amit gyerek-bibliaórának hívnak, mert ezen sok történet hangzik el, mindig sok érdekességet tudhatok meg én is a Bibliából. Időnként hagynak itt a gyerekek egy-egy képet is, ezeket gondosan őrzöm, hogy emlékeztessenek az elhangzottakra. Neked is idemásoltam párat. Ha jól figyelsz ott nálatok a templomban, előbb-utóbb te is tudni fogod, melyik bibliai történetet ábrázolják – ezt melléjük is írhatod, és el is küldheted nekem a megfejtésedet. Készíthetsz te is rajzot a kedvenc bibliai történetedről, és azt is elküldheted. Hátha én is kitalálom, neked melyik történet a kedvenced.

A múltkor hallottam valami furcsát. A gyerekeknek azt mondta a pap bácsi, hogy elhozta nekik a Bibliát dióhéjban. (Tudom, azt még nem írtam meg neked, hogy a pap bácsi ki, és mi a dolga, de majd legközelebb.) Bár nem szoktam ilyet tenni, de azt gondoltam, ezt a dióhéjat én elcsenem. Minek az az embereknek, akik nagyok és erősek?! Nekem van rá igazán szükségem, hiszen számomra a dióhéj épp megfelelő méret lenne. Szóval lesben álltam, de sajnos nem volt valódi a dióhéj. Amikor „dióhéjban" mondunk el valamit, az azt jelenti: egészen röviden, csak a lényeget meséljük el egy-két mondatban. Ezt viszont én is meg tudom osztani veled – héj nélkül is. Rébusz barátom feladványa elvezet ahhoz a bibliai mondathoz.

Nagyon-nagyon figyeltem, hogy mi lehet ez a lényeg, és igyekeztem megjegyezni, mert nagyon fontos: Isten szereti az egész világot, és ezt bizonyította is azzal, hogy elküldte a Földre a fiát, Jézust. Ez hatalmas nagy, csodálatos jó, még ha el is fér egy dióhéjban!

Szeretettel: Cin Bora

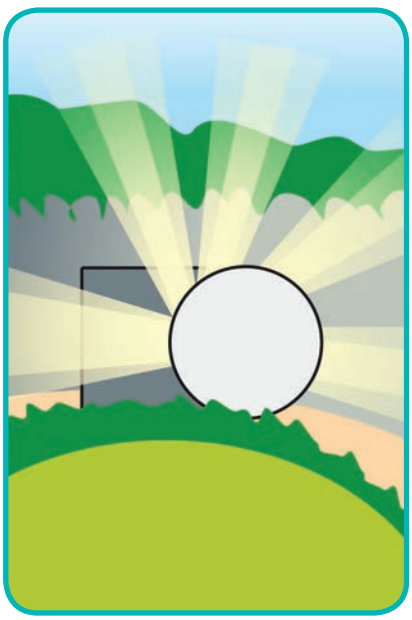

Katt!

Keresd meg egyházunk honlapján a gyerekrovatot: *evangelikus.hu/gyerekrovat,* és meghallgathatsz néhány szép éneket Jézusról és Isten szeretetéről.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (április 30.) *Ha tehát a Fiú megszabadít titeket, valóban szabadok lesztek.* Jn 8,36 (Zsolt 136,23; Jn 10,11–16[27–30]; 1Pt 2,21b–25; Zsolt 23) Nincs megkötözöttség, időlimit, erőn túli gyakorlatok, kapkodás. Nincs megkötözöttség: újra meg újra ugyanabba a folyóba lépés, ugyanabba a nehézségbe, ugyanabba a megszokott körbe visszasomfordálás. Nincs megkötözöttség, mert mindennek a helyén a szabadság van. Az, amelyben fel tudok emlékedni, ahol ki tudok nyújtózni, ahol véget ér a görnyedt rabságom. Ahol megtelik a tér erővel, inspiráló, új gondolatokkal, lehetőségekkel. Ha a Fiú megszabadít, így lesz, így van!

Hétfő (május 1.) *Mert az ő alkotása vagyunk, akiket Krisztus Jézusban jó cselekedetekre teremtett, amelyeket előre elkészített Isten.* Ef 2,10 (Jer 18,6b; Jn 10,1–10; Kol 3,1–4) 3 × 8 = 24. Nem csak Boda Ferkó apja tudja ezt a *Puskák és galambok* (Tatay Sándor regénye) csilléi mellett! Én is tudom, mi is tudjuk. Mégsem hagyjuk, hogy teremtettségünk kiteljesedjék! Kizsákmányoljuk magunkat, talán másokat is. Kipréselve az utolsókat is a rendelkezésre álló lehetőségből, hogy akaratunk megvalósuljon. Más kérdés, hogy Isten akarata annak ellenére megvalósul, hogy mi abban szándékosan részt vennénk. Mindaz, amit ő előre elkészített, végbemegy. Vajon miért nem figyelek jobban a bennem megszólaló hangjára? Hiszen lehetne úgy is. Úgy érek célt valóban.

Kedd (május 2.) *Tanuljatok meg jót cselekedni! Törekedjetek igazságra, térítsétek jó útra az erőszakoskodót!* Ézs 1,17 (Ef 3,16–17; Mt 9,35–10,1[2–4]5–7; Kol 3,5–11) Ezek szerint jót cselekedni is tanulni kell! Talán éppen azt, hogy meg tudjuk különböztetni az áljót a valóditól. A felszínen úszót a mélyben haladótól, a takargatott önérdeket az egyértelmű közjótól. Ezek szerint az igazságot is csak lassan, az eseményeket egymásra építve, azaz „törekedve” találjuk meg. Ezek szerint van értelme az erőszakoskodó útjába állni és figyelmeztetni őt is. Mert nem „hiába minden”, hanem értelme van. Hiszen Jézusban Isten legyőzte a halált – és így a minden hiábavalóság értelmetlensége naponta felülíródik.

Szerda (május 3.) *Ezért tehát még jobban kell figyelnünk a hallottakra, hogy valamiképpen el ne sodródjunk.* Zsid 2,1 (Péld 19,21; Jn 17,20–26; Kol 3,12–17) A sodródás nem akaratlagos cselekvés. Általában valami olyasmi, aminek kemény következményei vannak, és figyelmetlenségünk vagy fegyelmezetlenségünk az oka. Éppen ezért bosszantó. Mert lehetett volna másképp, jobban! Uram, add a te erődet, hogy helyt tudjak állni! Kellő időben felismerjem mindazt, ami igazán fontos! Ne engedd, Uram, hogy figyelmetlenségem miatt csónakom rossz vizekre érjen!

Csütörtök (május 4.) *A felülről való bölcsesség először is tiszta, azután békeszerető, méltányos, engedékeny, irgalommal és jó gyümölcsökkel teljes, nem részrehajló és nem képmutató. Akik békességet teremtenek, békességben vetnek, hogy az igazság gyümölcsét arassák.* Jak 3,17–18 (Ézs 60,17; Ef 4,[8–10]11–16; Kol 3,18–4,1) De jó lenne ezt a kristálytisztaságot magunkénak tudni! Hogy félre tudjam tenni önnön akaratomat, és engedni tudjam, hogy hasson ő. Akár rajtam keresztül. Hiszen én magamtól képtelen vagyok hosszú távon méltányos és engedékeny lenni. Részrehajló vagyok és képmutató. És nem teremtem a békét, mert fontosabb a magam akarata. És mégis, ennyi hiba után és mellett napról napra új esélyt ad, hogy Szentlelke által épülhessünk, itt és most épülhessen közöttünk országa!

Péntek (május 5.) *Akinek pedig világi javai vannak, de elnézi, hogy a testvére szükséget szenved, és bezárja előtte a szívét, abban hogyan maradhatna meg az Isten szeretete?* 1Jn 3,17 (5Móz 15,7; Mt 26,30–35; Kol 4,2–6) Tényleg ennyire egyszerű lenne ez? Hiszen a legtöbbünknek bőségesen vannak világi javai: kenyere és lakása, és utazásra meg felújításra is jut néha. Miért nem adunk hát? Mert egyszerűbb nem törődni a másikkal! A magam kényelmére odafigyelek, de a szomszédé legyen az ő baja… Uram, formálj, formálj naponta, hogy legyőzhessem kényelemszeretetemet, és tenni tudjak, jót tenni! Feszegesd szét bezárult kagylóként álló szívemet, hogy gyöngyként felvillanhasson bennem élő szereteted!

Szombat (május 6.) *Bizony nem szunnyad, nem alszik az, aki védelmezi Izráelt!* Zsolt 121,4 (1Pt 5,7; Jn 14,1–6; Kol 4,17–18) Csak mert szunyókálni látszik, lehet, hogy tényleg nem alszik?! Nem öreg professzor ő, hogy felelet közben aludjon el! Igen, néha olyan, minta aludna, sőt néha egészen távolinak tűnik. De lesz majd olyan idő, amikor megértjük, hogy mi miért alakult úgy, ahogy történt. Egészen biztos, hogy a látszat ellenére számtalanszor átéltük már jelenlétét, segítségét! Most sem történhet másként! Nem alszik ő – ám nekem nagyobb türelemmel és alázattal talán könnyebb mindezt elviselni. Ő vigyáz rám, és védelmez! Milyen baj érhet engem?

• Buday Barnabás

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja – megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet online: www.evangelikuselet.hu • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu • Előfizetés: kiado@lutheran.hu • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.balla@lutheran.hu). Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: Máté Tóth Zsuzsánna (matetot@gmail.com). Tervezőszerkesztő: Szabó Dávid Károly (david.szabo@lutheran.hu). Rovatvezetők: Kendeh K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Szabóné Mátrai Marianna – A vasárnap igéje (mariann.matrai@lutheran.hu), Füller Tímea – Gyermekeknek (f.timea.71@gmail.com), Tamásy Tamás – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu), dr. Ecsedi Zsuzsa – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kovács Eleonóra – Thesaurus (eleonora.kovacs@lutheran.hu). Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518. Felelős kiadó: Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: Nagy Zoltán. Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág telefonszámán: 06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302. Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3900 Ft, fél évre 7800 Ft, egy évre 15 600 Ft, más európai országba egy évre 52 500 Ft (167 euró), egyéb külföldi országba egy évre 61 400 Ft (195 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Címlapfotó: Kiss Tamás.

Ára: 500 Ft

21.

KÖSZI

TŐLED JÓ!

NAPVETŐ

KALANDTÁBOR 2017

3–8. OSZTÁLYOSOKNAK

LEGYETEK JÓK, HA TUDTOK!

AUGUSZTUS 6–12.

PILISCSABA

WWW.KOSZI.NET

FACEBOOK.COM/KERESZTENYONKENTESEK

SEGÍTSEN EGYHÁZI 1%-ÁVAL IS!

rászoruló családok

fogyatékkal élők

hajléktalanok

idősek

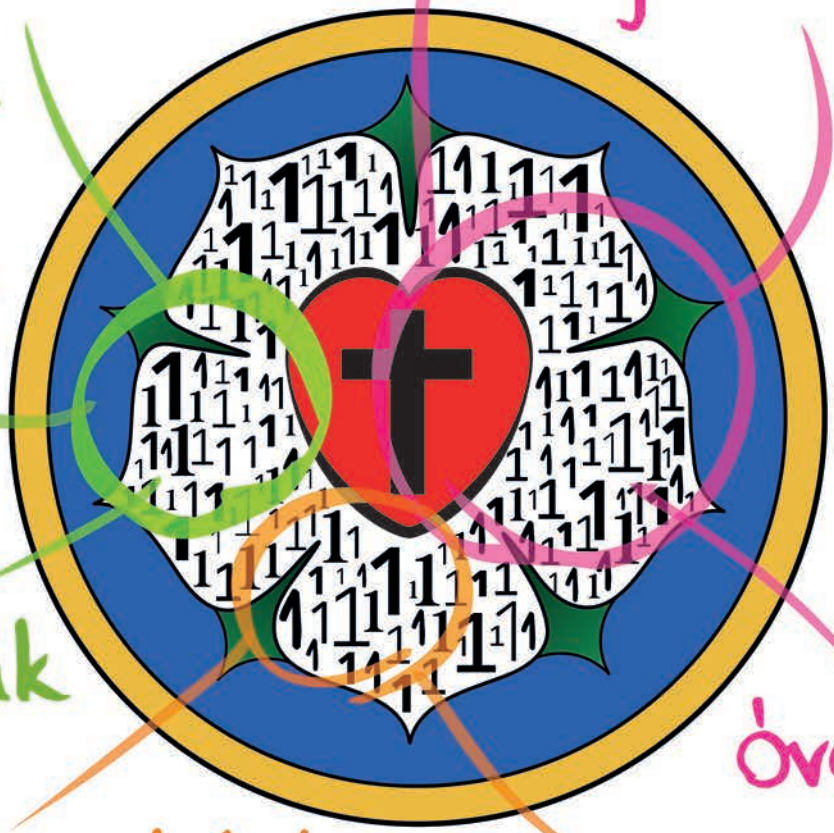

iskolák

óvodák

gyülekezetek/ közösségek

bántalmazott anyák és gyermekeik

egy százalék
LÁTHATÓAN EVANGÉLIKUS

Magyarországi Evangélikus Egyház

evangelikus.hu

Technikai szám: 0035